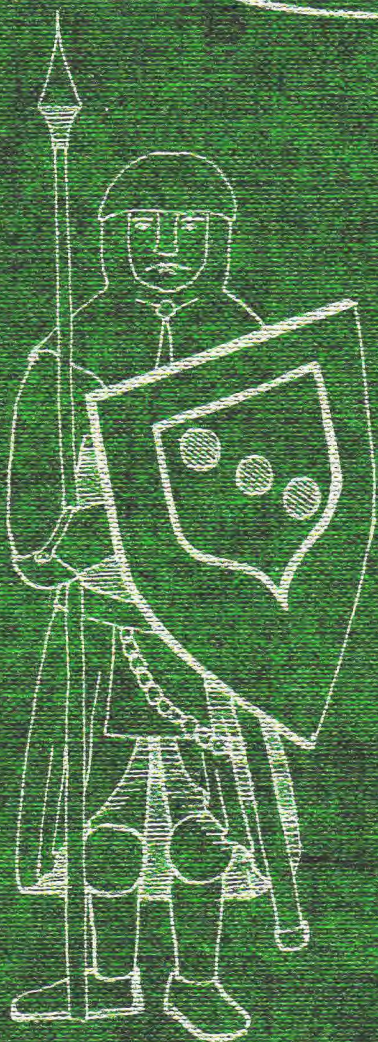


van Hulsbergh
genaamd Schatoen

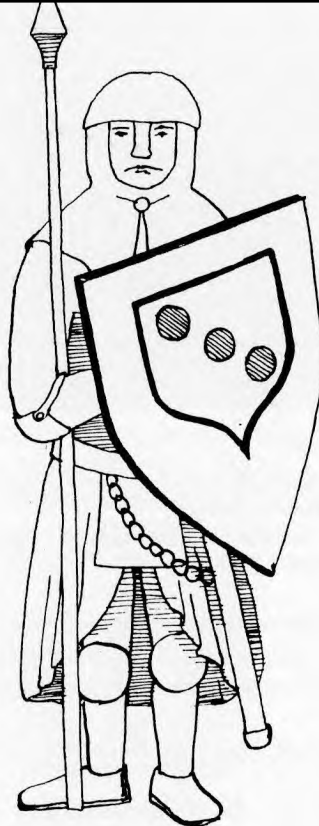


Ridderschap "Van Hulsberg genaamd Schaloen"

door:
H.J.J. Philippens

De digitalisering van 'Van Hulsberch genaamd Schaloen' is mogelijk geworden door de schenking/overdracht van de auteursrechten door de erven Philippens aan de Heemkundevereniging Houthem-St. Gerlach.

Voor deze geste zijn wij hen veel dank verschuldigd.





Ruiterzegel van Reinoud J, heer van Monschau
en Valkenburg.
Het zegel is bevestigd aan een akte van
25 mei 1316.

*Hooghe peerden
Blancke sweerden
Ras van der hant
Dat sein de ridders
van het Valkenburgs lant.*



*Wapen "Van Hulsberg gen. Schaloen".
Een zilveren schild met drie rode koeken.*

HET RIDDERGESLACHT "VAN HULSBERG GENAAMD SCHALOEN"

Het zuidelijkste gedeelte van Limburg is een historische streek. Vrijwel elk dorp en gehucht heeft een of meerdere monumentale gebouwen die tot de middeleeuwen terug te voeren zijn. Het zijn merendeels hofsteden, al of niet versterkt met een woontoren omgeven met een watergracht.

Een van deze gebouwen, gelegen in de Heek, grondgebied van Hulsberg en vroeger onderhorig aan de hoofdbank Klimmen, is nu een bekend landgoed. De oorspronkelijke hoeve genaamd "De Struversgracht" is eveneens een versterkt gebouw geweest, omgeven door een watergracht, gevoed door bronwater uit het moerassig gebied gelegen in het Hekerbos.

De bewoners hiervan zijn leenmannen en noemen zich "Struver van Hulsberg", een naam ontleend aan hun stamgoed.

Zij staan onder het gezag van de heren van Valkenburg en vervolgens de hertogen van Brabant.

Het zijn de ridders met het zwaard in de hand, have en goed moeten verdedigen.

Mannen van wapenen die in tijden van nood hun heer trouw moeten dienen. Zij zijn verwant aan aanzienlijke adellijke geslachten.

Welvarend als zij zijn, verwerven zij drie heerlijkheden, Schaloen, Herten en Meldert. In de 16e eeuw bekleedden zij in de magistratuur van de stad Maastricht gedurende vier generaties het ambt van burgemeester.

Voor het eerst anno 1331 vernemen wij een naam "Arnoldus de Hulsberch"-ridder. In een geschil tussen het klooster van St. Gerlach en de proost van Meerssen over het bezit van een molen in Schinnen, komt hij voor als bemiddelaar. ¹

In Gulpen komt hij voor als "Arnoldus, filius Struver de Hulsberch", Brabants leenman (1312-1352). ²

In een akte van 14.4.1330 komt Arnoldus van Hulsberg voor als voogd van het land Valkenburg, in de tijd van Reinart van Montjoi. ³

Er ontstaan in dit tijdsverloop twee takken, de voornoemde Arnold in de regio Hulsberg/Gulpen en Frank Struver van Hulsberg in Bunde hun geslacht voortzetten. Blijkbaar hebben zij al zeer vroeg hun stamgoed de Struversgracht verlaten, om deze in pacht te geven aan het klooster van St. Gerlach.

De familie-verhoudingen van Arnold, die een hoeve bezit in de omgeving van Gulpen (tak A) en zijn naaste bloedverwanten, zijn geenszins duidelijk. Hun tak wordt voortgezet door Johan van Hulsberg gen. Schaloen, zoon van Renier in de vijfde generatie, als de nieuwe heer van Schaloen in Oud Valkenburg.

Voor het verdere verloop van hun geschiedenis is het dienstig eerst kennis te nemen van hun bijzondere relaties tot het klooster van St. Gerlach, in 1201 gesticht te Houthem, bestemd voor adellijke jonkvrouwen.

Dit klooster bezit in 1257 al enige gronden in de Heek, in ruil verworven van zijn proost Joannes. Op 9 mei 1364 bezitten zij 8 bunder land op de "Golsberg", (Goudsberg).

In een akte van 20 juli 1375 zijn Gertrude van Hulsberg, Catharina van Sievel en Jutta van Esschen (Voerendaal), allen monialen in het klooster van St. Gerlach, afgevaardigd naar Sittard, ter vereffening van een geschil tussen Arnold van Hulsberg enerzijds en het convent anderzijds.

Voornoemde Gertrude en Alijde zijn nichten van Heilwig van Beekhoven, clarisse in Keulen. Zij verzoekt aan de abdis van Thorn, Margareta van Heinsberg (gekozen 28 november 1337), zuster van graaf Dirk van Loon, heer van Heinsberg, om enige bunder land, gelegen in Papenhoven, te belenen aan haar nichten in het Godshuis van St. Gerlach.

In het jaar 1379 12 februari, verklaart Joannes de Befort, proost van Meerssen, in bijzijn van zijn leenheren Johan van Hulsberg, Goswinus de Weerde en Gerard, deken van Meerssen, dat Antony de Heijse, zoon van Hendricus de Heijse van Bunde, afstand doet van genoemde Struversgracht met akkers en weiden gelegen in de Heek, ten behoeve van Gertrude van Hulsberg, moniale in het klooster van St. Gerlach.

Eerst op 23 april 1385 schenkt zij de Struversgracht als volgt:

1385 - 23 april

Voor den leenheer, Johan van Befort, proost van Meerssen, schenkt jonkvrouwe Gertruid van Hulsberg aan het klooster het door haar gekochte goed genoemd Struversgracht en gelegen te Heek.

Wir Johan van Befort proest der Kirken van Mersen. Doen alle luden kont en bekenne openbeerlic mit desen brief, dat vur ons ende onse man, mit namen Johan van Hulsberch ende Goeswyn van Wierde ende Gerard deken van Mersen, comen is aes vur leenhere ende man Jouffrouwe Gertruyt van Hulsberch mit huren monthur inder tijt dat si dat wale doen mochte, ebde haet bekant dat si gegeven haet ende gieft den cloester van sinte Gerlach in gerechter gichten, gonsten, ende elmosen alsoe sullich erve ende guet mit ackerlande, ende weijden aes si gegouden haet tiegen Tonys hoeren neve, dat gelegen is te Heke ende geheyten is, die Struvers gracht, op willich erve ende guet Jouffrouwe Gertruyt vurs, vur ons ende onse man vurs, vertegen haet mit hoeren monthur, mit halme end mit monde, ende is des uyt gegangen in erber nede behuef des cloester van sinte Gerlach vurs. mit alsulger vorwarden dat men die vrocht ende not dar het deylen ende geven sal half op jorgeude Jouffrouwen Gertruyt vors. ende dat ander halvescheyt op jorgende, Jouffrouwe Aleyde hore suster waes der got genedich si joerlichs te deylen aes onder dei Jouffrouwen aes dat gewoonlich is, den genen die presentes sijn, mar die absentes sijn die en solen des niet hauen, noch deylen mit deser vrocht si en weren dan uyt om des cloesters erber. In getugenisse der worheyte des briefs, so haef wir Johan van Befort proest aes leenhere des vurs. erfs. ende Johan van Hulsberch ende Goswyn van Wierde aes man onse segel aen desen brief gehangen, beheltenisse ons gotshuys recht. Ende want ich Gerart deken vurs. gevaen segelen huef, so bidde ich ende verkieze onder mijns Hauen heren des proest segel vurs. dat wir Johan proest vurs. gedoen haben ons heden wille Gerarts vurs. alle arglist hij uyt gesceijden. Gegeven in den joere ons heren dusentdrihondert ende achtentich, op sinte Jorus daech des heylgen ridders. Orig. op park met het zegel van den Proost Johan de Befort. Het zegel van Johan van Hulsberch, dat van Goswin van Wierde is beschadigd.



Kerk en klooster St. Gerlach

Merkwaardig is, dat eerst veel later de erven van Hulsberg deze schenking bevestigen.

In een akte van 5 februari 1415 verklaart Renier van Hulsberg gen. Schaloen, drossaard van het land Millen voor zich en zijn erven, geen rechten te doen gelden op enig bezit van de Struversgracht. De akte werd op zijn verzoek gezegeld door zijn "lieve oem Johan van Hulsberg", in dit geval de voormalige schout van Klimmen.

1415. 5 Februari - Reynard van Hulsberg, drossaard van Millen, verklaart geen recht te hebben aan Struversgracht (zie nr. 82).

Ich Reynart van Huilsberch drosset indetyt tlants van Millen vor mich ende vur myne erven. Doen kont end kenlich allen luden ende bekenne openbeerlich overmits desen brieff dat ich noch myne cruen an alsullich deil als die joffrouwen van sint Geerlich hebben an Struversgracht, ende sy tot desen dage toe gennt gevroemt ende gehantplicht hebben soe wie de gelegen es, eghein recht daran en hedde, ende gelove ouch in guden trouwen den scluen joffrouwen vurs nummerme tot gheinen daigen dar an hinderlich te syn sonder argelist. In getuichgenisse der woerheit, soe hebbe ich Reinart van Huilsberch vurs. mynen sigel vur an desen brieff gehangen, ende hebbe ouch vort gebeden ende bidde mynen lieven oeme ende neve heren Johan van Huilsberch ritter ende Goeswyn van Cortenbeke voight inder tyt tlants van Valkenborch dat sy honne sigele om te mere kennisse der woerheit an desen brieff willen hangen by mynen sigel, dat wir Johan van Huilsberch ritter, ende Goeswyn van Cortenbeke gerne doen om beden wille Reinarts van Huilsberch ons lieven neven, orkonde onser sigele hiran gehangen by sigel Reynarts vurs. Gegeven inden joere ons heren dusent vierhondert ende vijftene des vijffden daichs in sporekille.



Een necrologium van het klooster van St. Gerlach, vermeld aanzienlijke namen als hun weldoeners. Opvallend is dat de familie van Hulsberg veelvuldig genoemd wordt.

Het zijn:

Renier van Hulsberg ridder.

Elisabeth van Hulsberg gehuwd met Roland Hoen van Hoensbroek.

Agnes van Hulsberg zuster.

Joannes van Huilsberch. *Hij wordt apart vermeld als schenker van kandelaren en zijde gewaden. Zijde was in die tijd zeer kostbaar.*

Renier de Hulsberch.

Arnold de Hulsberch.

Gretae de Esschen gehuwd met ... de Hulsberg (Arnold).

Catharina ... gehuwd met Arnoldus van Hulsberg.

Renier de Hulsberg gehuwd met Marie (Bottart).

Gertrude van Hulsberg.

Kasteel Hoensbroek



Tekening door J. J. F. Jansen, lithografie Muller, 1859.



TAK A

I. Arnoldus Struver van Hulsberg, voogd van Valkenburg in 1330.

II. Arnold van Hulsberg huwt Getae van de Esschen. 4

Catrien van de Esschen staat bekend als weldoenster van het klooster van St. Gerlach 5, waar haar zuster Jutta als moniale verblijft in 1369, 1382. 6

Hoen van de Essche is van een en dezelfde stam als Hoen van Maastricht, Hoen van Haren (Hoenshuis Voerendaal) en Hoen van Hoensbroek (Gebrookshuis).

Het voormalige kasteel Haren, nu een kapitale hoeve, is in 1364 eigendom van Joannes "dictus Hun de Vurendael" 7

Nicolaas Hoen I, schout van Maastricht, die in de slag van Baeswijler (1371) sneuvelde, huwde Agnes Sac van Wijk. Hij liet verscheidene kinderen na o.m. Herman Hoen, Johan Hoen van Voerendaal, hun zuster gehuwd met Ivo van Cartils en Catharina Hoen gehuwd met Jan II, heer van Wittem, zoon van Jan Cosselaer, natuurlijke zoon van Jan II hertog van Brabant. 8

In dezelfde tijd van Nicolaas Hoen I, treedt een ridder Nicolaas Hoen op als schepen van Maastricht. Van deze verkreeg Jutta van de Esschen een lening. 9

Eeneens leefde toen in Maastricht Arnold Hoen, overleden vóór 1350. Uit een akte van 29.4.1370 blijkt hun familieverhouding.

Jutta is een zuster van Johan Hoen van de Esschen (Voerendaal). Op 29.4.1370 verklaren de schepenen van Meerssen, dat wijlen Johan Hoen van de Esschen ridder, bij testamentaire beschikking aan zijn zuster Jutta van de Esschen heeft opgedragen in het klooster van St. Gerlach een altaar ter ere van St. Joris te schenken met een dotatie van 25 goudgulden 's jaars aan de rector van genoemd altaar en dat Jutta ter vervulling van deze opdracht een jaarrente van 25 goudgulden, heeft gekocht van Nicolaas, genoemd Hoen-ridder. 10

Arnold moet een broer zijn van voornoemde Gertrude en Alijde van Hulsberg.

Arnold van Hulsberg bezit een hoeve, gelegen boven Neubourg (Gulpen). 11

Johan en Frederik, broers, bezitten een leen van 's Hertogenraad, groot 12 bunder land.

In 1454 ontvangt Dries van Geilke de halve hof van Overhem, met weiden, beemden, cijns en tiende als momber van zijn huisvrouw, dit na de dood van haar vader Frank Struver zaliger. In datzelfde jaar verkoopt Arnt van Geilke zijn deel van Overhem, waarvan het ander deel toebehoort aan zijn zwager Johan Tzevel, aan de bastaard Johan van Eijnatten en draagt alsdan deze hof in 1455 definitief over aan Johan van Eijnatten, heer van Neubourg. 12

Dries van Geilke, huwt ... van Hulsberg, dochter van Frans van Hulsberg. Hun zoon Arnt huwt ... van Tzevel, zuster van Johan Tzevel, zoon van Daen Tzevel en Elisabeth Struver (van Hulsberg). Zij leefden 1425. (Arnt Tzevel is ca. 1446 "stathelder en voicht des lands van Valkenburg").

In 1454 behoort het goed "Macbueczstreck" onverdeeld aan Arnold Struver van Hulsberg en Hendrik Tzevel. Dit goed was gelegen bij Hilleshagens beemd, "over de oliemolen". 13

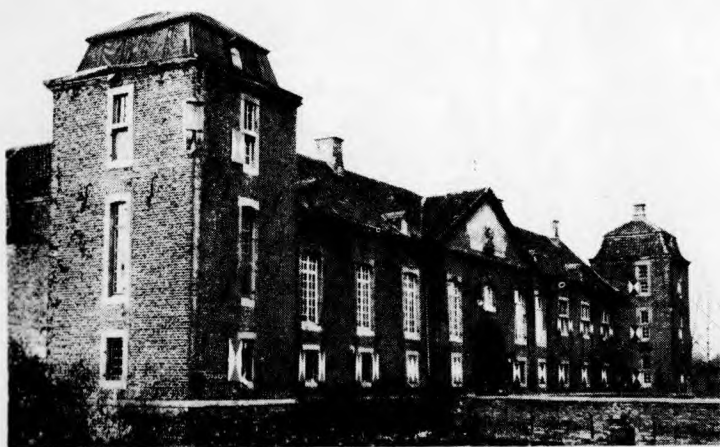
Vermelde Frederik "van Huilsberch", ridder in Lemmoel (Limmel), is leenman van Valkenburg. Zijn echtgenote Margareta leeft nog in 1383 als weduwe.

Frederik komt voor in de Limburgse leenen, die onder de heren van Valkenburg in miserabele toestand verkeert.

De burcht Montjoi en Bütgenbach met hun gebieden, waarmee jonkvrouwe Philippa beleend is door de hertog van Lotharingen, Brabant en Limburg, volgens een oorkonde van 24.8.1352, zijn in handen van de heren Zeitze van Bunde en nog vijf andere edelen, waaronder Frederik van Hulsberg. 14

Onder de heren van Limmel komen nog voor: Lambertus van Lemmoel, "man van wapen" (1347). Hij bestelt een jaargetijde voor zijn vader, gehuwd met Margareta zijn moeder. Arnold van "Lymmoel" is gehuwd met Catharina. Het is niet duidelijk of zij verwantschap hebben met Frederik van Hulsberg.

Katharina en Margareta de "Limmole" zijn moniale in het klooster van St. Gerlach in 1315. 15



Kasteel Haeren te Voerendaal

Johan van Hulsberg is schout van Klimmen (proostschout) van 1372-1384. 16

Evenals zijn neef Johan Struver van Bunde, werd hij opgeroepen om in 1407 de stad Maastricht bij te staan in de strijd tegen de Luikenaren. (17)

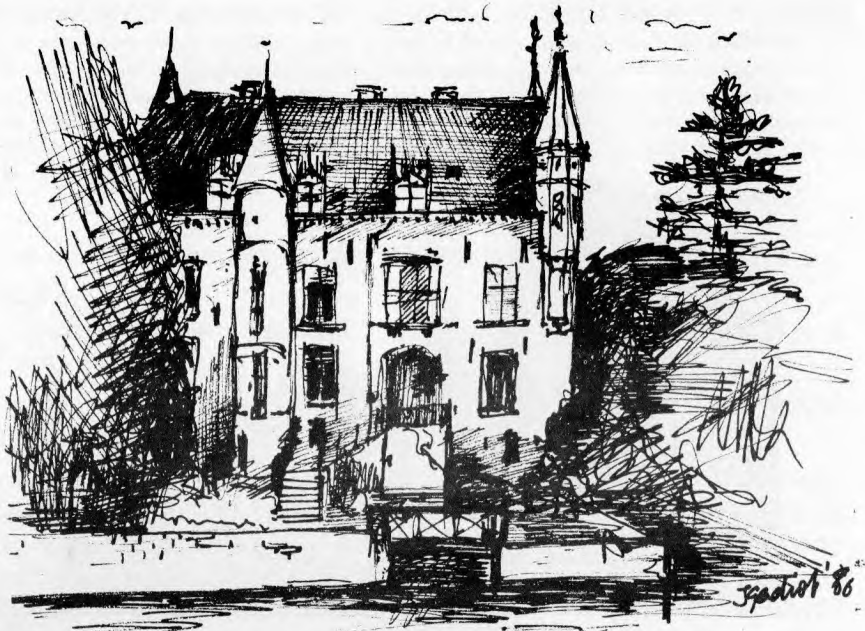
Volgens dit appel werden de volgende edelen opgeroepen die absent waren:

Jan van Wittem, Christian van Rimborg, Adam en Renier van Bergh, Jan, Nicolaas en Daniel Hoen van Hoensbroek, Mathias van Kessel, Jan Guel, Jan en Struver van Hulsberg, Hendrik de Groot, Dirk en Gerard van Petershem, Conrad Schoonvorst, Renier van Berne, Goswin en Godart van Heer, Gerard van Cortenbach en ridder de Sombreff. 18

In de archivalia van het klooster van St. Gerlach komt hij voor op 1.10.1382 als getuige bij de verpachting van de grote hoeve op Raar. 19,

Johan van Hulsberg is op 23 april 1385 getuige bij de schenking van de Struversgracht. 20

Het zegel van Johan van Hulsberg vertoont een een schild met een rechter schuinbalk gevormd van vier (?) ronde koeken en in het schildhoofd een barensteel met drie hangers. Randschrift: Johan van Hulsberch. Hij komt voor in een akte van schout en schepenen van Klimmen. 21



Kasteel Schaloen.

Tak A verblijft zonder opvolgers en wordt in de vijfde generatie voortgezet door Johan V, heer van Schaloen.



V. Johan van Hulsberg genaamd Schaloen, drossaard van Millen, is oudste zoon van Renier en Maria Bottart.

Hij sluit drie huwelijken.

1. De voorname Alijde Hoen van ten Broeck (Hoensbroek), overleden zonder kinderen.
2. Elisabeth van Wevorden, zij verkrijgen kinderen.
3. Mechtilde van Strijthagen, zonder kinderen, weduwe van Willem van Cortenbach, heer van Ter Straten en de Dohm in Welten, vader van Elisabeth van Cortenbach.

Johan is de nieuwe beheerder van Schaloen met al zijn toebehoren. Het is een vrij groot bezit, groot 117 bunder bos, weiden en akkers. Het bos begint aan het voetpad, opwaarts door de toebehoren van Schaloen naar de grote heide en de Heutsberg, met voorhoofd de drift van Oud Valkenburg naar de Lijckerweg, de St. Jansgrubbe en de St. Jansheide.

Tussen de twee Geularmen ligt de hofstede, een versterkt gebouw met woontoren, omgeven door watergrachten.

Er zijn drie kinderen bekend:

1. Renier van Hulsberg gen. Schaloen, die volgt VI.
2. Johan
3. Margareta; huwt Michiel van Strijthagen, die volgt VI a

Johan van Hulsberg-Schaloen en zijn twee eerste echtgenoten, werden in Oud-Valkenburg begraven. 22

De grafsteen die verdwenen is, vermeldt de wapens van:

HULSBERG HOENSBROEK WEVORDE

Vermelde Alijde is dochter van Nicolaas Hoen III, overleden 9.3.1474 en Agnes Bock, dochter van Ogier Bock tot Lichtenberg, erfdochter van Kanne.

Nicolaas verkreeg hiermede "de scoene hoof", kasteel Neerkanne, dat na het huwelijk van zijn kleindochter Agnes Hoen met Johan van Harff, kasteel Harff is genoemd.

Haar broer Nicolaas Hoen IV, + 1506, huwt 25.11.1472 Jenne van Berlo de Corswarem, dochter van Arnold, heer van Niël en het kasteel St. Etienne in Corswarem en Agnes Marie Dammertin, zijn tweede vrouw van Philippe Dammartin de Warfusée en Waroux en Cunegonde van Gothem.

Het kasteel Harff, thans geheel verdwenen, was gelegen in de nabijheid van de tegenwoordige hoeve Castermans in Neerkanne.

VI. Reinier van Hulsberg genaamd Schaloen, huwt Elisabeth van Cortenbach, ervvrouw van het adellijk geslacht Cortenbach van Voerendaal. Zij is ervvrouw van de hoeve Ter Strate, groot 48 bunder en de hoeve De Dohm, groot 40 bunder.

Hun kinderen zijn:

1. Johan; die volgt VII
2. Liebrecht; volgt VIIa
3. Elisabeth; volgt VIIb

VI. Johan, mogelijk ongehuwd.

Vla. Margaretha van Hulsberg genaamd **Schaloen**, huwt Michiel Judencop van Strijthagen. 23

Hun kinderen zijn:

1. Anna van Strijthagen, huwt 24.10.1510 Jorcks (Georg) van Schaasberg, geboren ca. 1490.

Hij heeft twee broeders: Melchior en Caspar (ridder van Biesen) en zes zusters in het klooster.

Anna van Strijthagen brengt als bruidsgift in: 100 malder rogge en 20 malder haver als jaarlijkse rente.

Als getuige bij deze verbintenis zegelt aan George's zijde zijn vader Willem IV van Schaasberg en Willem van Cortenbach.

Aan Anna's zijde:

Gerard van Strijthagen, bouwheer van de orde te Biesen.

Werner en Willem van Strijthagen, broers.

Willem van Strijthagen gen. Ursfeld.

Reinier en Johan van Hulsberg, broers.

Margareta van Hulsberg, haar moeder.

Johan Hoen van Cartils, weduwnaar van Maria van Hulsberg.

Na het overlijden van Anna, huwt Georg van Schaasberg Elisabeth Bonsdell. Hij heeft vijf kinderen, waarvan Johan de oudste het kasteel Schaasberg bezit. Hij huwt 7.2.1542 met Agnes van Eijnatten + 13.6.1591. Johan + 28.6.1579 is bezitter van de hof Wissengracht in Hulsberg.

2. Maria van Strijthagen.

3. Johan

Kasteel Schaasberg. Gesloopt in 1968.





Kluis op de Schaesberg, opgericht 1688.

Omtrent 1540 moet Schaloen met twee vleugels uitgebreid zijn. Johan van Hulsberg "genant Schaluyn hylt toe leene cyn leeguet synde huijs ende hoff myt allen syne tzoebroeren genant Schaluyn bij Valkenborch in der bancke van Clymmen gelegen, haldende in ackerlanden tsestich buynre soe berch soe dalle, in bembden neghen buynre inde dry morgen. Moch aanhaldende in weyden inde broecken umtrynt tien Buynre. Noch in chensen inde capuynen vort penninxgelt inkoemende werdt synde omtrent vijff mudden rogge. Noch hilt derselfde Johan toe leene dat derdedeyl van die kerckkengyffte van Alden-Valkenborch enter tienden en haren tuebehoer. Noch dat tvierendeel van der herlicheyt van Strucht. Noch in bosschen omtrent 28 bunder." 24

VII. Johan van Hulsberg gen. Schaloen: huwt 26.6.1529 Joanna van Eijs tot Beusdal. Haar moeder is een Lintzenich. Reinier hun zoon, die volgt VIII.

VIIa. Liebrecht van Hulsberg gen. Schaloen, huwt Maria Brempt, dochter van Quirius Brempt en Alijde van de Balcken. Hun kinderen zijn:

1. Johan; die volgt VIIa.

2. Maria;

Maria + 1632, huwt Adam van Hochkirchen + 1611. Adam verheft de Dohm. Zij bezitten in 1566 te Schertsel (bij Aken) de watermolen, de vijver en 18 morgen land.

VIIb. Elisabeth van Hulsberg gen. Schaloen, huwt op een dinsdag in 1521 Roland Hoen van der Lippe, oud 60 jaar, heer van Beverst. Hij is neef van Herman III, heer van Hoensbroek en mede-eigenaar van "die nieuwe stercke huijsinge in Gebrook", gebouwd omtrent 1360, nu een machtig kasteel. Als weduwe bewoont Elisabeth in 1571 "de keucken", een gedeelte gelegen naast "de saal". In 1538 hebben zij twee dochters n.l. Maria en Lijsbeth in het klooster van St. Gerlach. 25



VIII. Renier van Hulsberg-Schaloen, + 1585, huwt ca. 1550 Maria van Holsit-Oost tot Libeek, dochter van Hendrik en Maria van Eijnatten, drost van Heugem, bezitter van de laathof Aldenbroek in Voeren en de laathof Kemmenade in Geleen.

Kinderen:

Jan, + 26.1.1630

Gerard die volgt IX

Maria, + 9.3.1619, huwt 1593 Jan Hoen van Cartils

Joanna en Elisabeth, beiden non in Roermond, resp. + 1610 en 1617.



Grafsteen te Welten.



Zijn zoon Renier die hem opvolgt maakt noodlottige jaren mee. In 1574 als de geuzenbenden van Nassau in het Limburgse verschijnen, bezetten zij de dorpen rondom Maastricht. Het samentreffen tussen die troepen en de Spanjaarden is niet bevorderlijk voor de rust in dit gebied.

Jan, graaf van Oost Friesland, roept als gouverneur van de landen van Overmaas 11.9.1570 de Staten van Valkenburg bijeen, bij de "kercke van Schymmert". Namens Alva stelt hij voor een bede van f. 22.000 te betalen te heffen op de leengoederen van het land van Valkenburg. Als commissaris hiertoe wordt benoemd Renier, zoon van Johan van Hulsberg. Hij zelf taxeert al zijn leengoed op 81 gulden en vier stuivers.

In het verdere verloop van de oorlog worden de abdijen Kloosterrade, Godsdal en St. Gerlach verwoest. Maastricht wordt op 29.6.1579 veroverd, waarop drie dagen van plunderingen volgen en tal van burgers en soldaten het leven laten.

De hofsteden Struversgracht, Raar en Schaloen ondergaan hetzelfde lot. De wederopbouw zal nog lang op zich laten wachten.

Anna van Schaloen (kellerin) is vermoedelijk zuster van Johan van Hulsberg. Zij leefde 1545 als non in het klooster van St. Gerlach met als priorin Isabella Tzevel, overleden 1579 met 14 medezusters aan de pest, en Anna van Beusdal, suppriorin overleden 1587.



IX. Gerard van Hulsberg gen. **Schaloen**, huwt ca. 1575 Maria Raets van Frentz.

Van 1605-1633 is hij heer van Oud-Valkenburg. De heerlijkheid Genhoes brengt hij over naar Schaloen, in 1605 gekregen van Hendrik van Ghoer, heer van Genhoes.

Op 3 november 1617 neemt Gerard van Hulsberg deel aan een vergadering van de Staten van het Land van Valkenburg te Valkenburg. Hij blijft zonder kinderen.

DE NIEUWE HEREN VAN SCHALOEN

Gerard van Hulsberg, overleden in 1642, laat zijn bezittingen na aan zijn neef van moederszijde Johan Reinier Hoen van Cartils, zoon van Maria van Hulsberg, aan wie hij bij akte van 9.4.1633 ook een gedeelte van de heerlijkheid Oud-Valkenburg afstaat en volledig heer wordt van Oud-Valkenburg als op 13.6.1657 zijn neef Reinier Theodoor Schellart hem de helft van Oud-Valkenburg verkoopt, samen met de andere bezittingen.

Johan Reinier Hoen + 1655, heer van Oud-Valkenburg huwt 1634 Johanna Maria van Merwijck van Kessel. Zij hebben twee kinderen:

1. Jan Willem Hoen van Cartils, geboren 11.6.1635 te Voerendaal in het Hoenshuis (ouderlijk stamhuis); overleden 1687, huwt Anna Maria baronesse de Nesle.
2. Gerard Ernest, baron Hoen van Cartils, overleden 30.5.1709 te Aken, huwt Anna Agnes baronesse d'Elderen, overleden 10.9.1729 te Oud-Valkenburg. Zij is burggravin van Looz en Maville en baronesse van Herck en Momal.

Zij hebben drie kinderen:

1. Jan Lodewijk + 1754, kanunnik O.L. Vrouwemünster in Aken.
2. Maximiliaan Hendrik + 20.7.1782 te Oud-Valkenburg, drossard van 's Hertogenrade, huwt Maria Anna baronesse Beissel van Gymnich (kinderloos).
3. Theodoor Eugenius, geboren 16.8.1701, overleden te Neufchateau, huwt Maria Elisabeth baronesse van Reuschenberg. Zij hebben een zoon:

Max. Henri Laurens, graaf Hoen van Cartils-Neufchateau, geboren 10.8.1750, overleden te Geul 25.2.1823, huwt Felicitas Theresia gravin von Hohenzollern-Hechingen.



Stallingen van kasteel Schaloen.

VERNIEUWING VAN KASTEEL SCHALOEN

De nieuwe eigenaar Johan Reinier Hoen van Cartils begint met de herbouw van Schaloen, die in 1656 tot stand komt. Het kasteel wordt opgetrokken op enige resten die er nog zijn.

De molen van Schaloen wordt omstreeks 1665 gebouwd en in 1701 komen er nieuwe stallingen.

Op 27 april 1681 laat de nieuwe heer boven de Schaalsberg de nu nog bekende kluis bouwen, prachtig gelegen in de bosrijke omgeving.

De eerste kluizenaar is Laurens Ploumen, die opgevolgd wordt tot 1930, als er een einde komt aan de bewoning.

De verbondenheid van de familie Hoen van Cartils met het adellijk stift St. Gerlach blijkt wel uit het volgende.

Zij die hun intrede doen in dit stift zijn onder meer:

Maria Hoen 1581 - Francisca overleden 1641 - Elisabeth 1652 - Anna Maria 1552.

Agnes Hoen van Cartils, stifts dame in 1646, is diegene die er zich voor beijvert dat het klooster bij de partage van de landen van Overmaas, niet onder het Staatsgezag komt. Mede door haar ontstaat in 1661 een Spaanse enclave, waarin het klooster door Staats gebied omgeven is. Catharina Sybillie Hoen van Cartils is in 1702 priorin.

Als het klooster van St. Gerlach een aanvang neemt met de herbouw van de kerk in 1720, zijn het gravin van Renesse d'Elderen, weduwe van graaf Ernest Hoen, met haar zoon Max, die hiervoor de eerste steen leggen.

Hun wapen is in 1701 aangebracht op een gevelsteen van het middelste economie-gebouw van het kasteel Schaloen, met het opschrift:

Si Dieu pour nous qui contre nous.

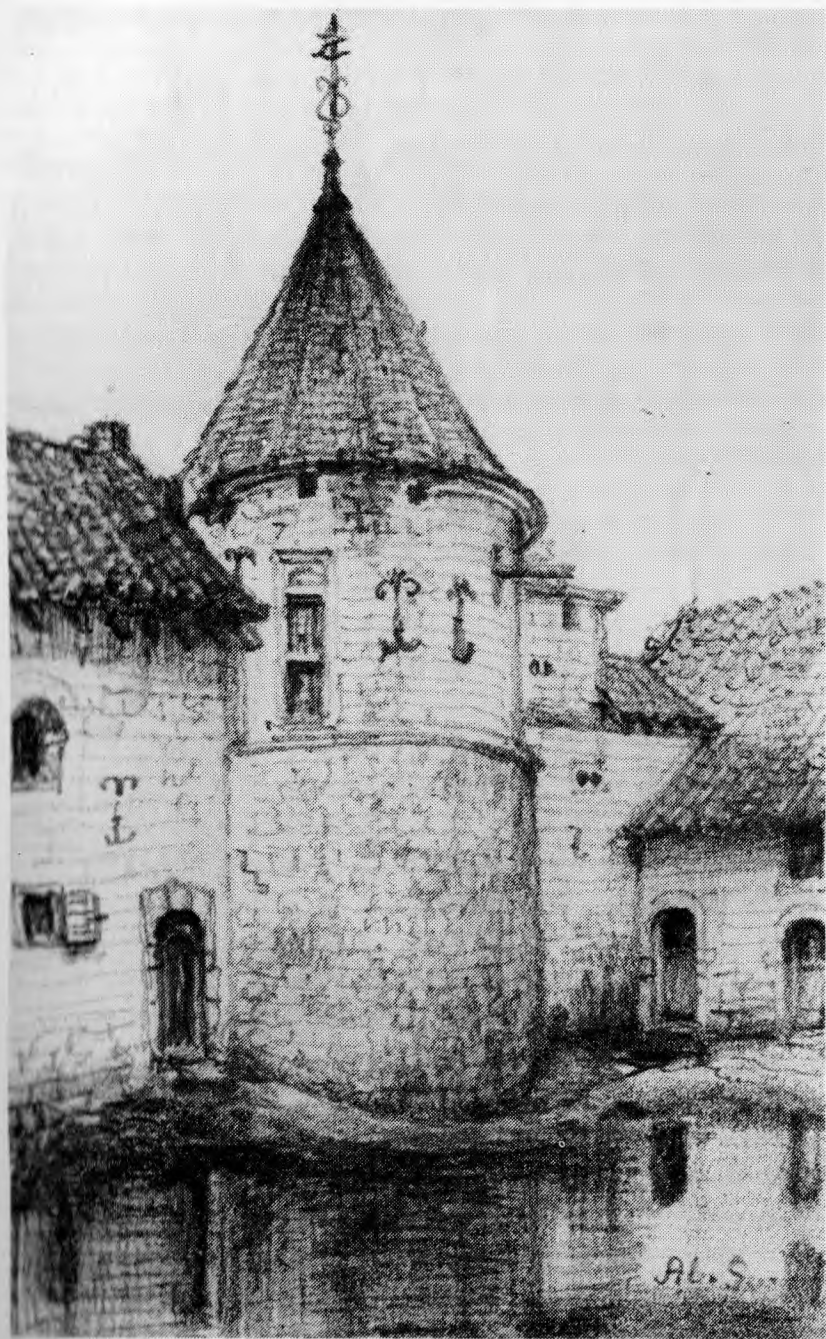
Hun ouders laten een hardstenen gedenkplaat aanbrengen met een inscriptie in Latijn, als volgt vertaald:

De ongeschonden vrede zij U. In 1571 werd dit gebouw door oorlogsgeweld en brand verwoest en hebben de edele echtelieden Johan Reinier Hoen van Cartils en Johanna Maria van Merwick, voorheen woonachtig te Valkenburg en Schin op Geul, mij hersteld en mij redding gebracht vanaf 1656.

De laatste adellijke bezitter is graaf Villers Masbourg. Deze laat in 1894 door dr. Cuijpers een grondige restauratie uitvoeren.

De aristocratie verdwijnt dan.

De gemeente Valkenburg-Houthem koopt het kasteel voor f. 246.000. Het aannemersbedrijf Woudenberg BV is vervolgens eigenaar, opgevolgd door het aannemersbedrijf van de heer Cor Bot.



Toren van het voormalige kasteel Harff in Canne
Tekening A. Schaepkens van Riems ca. 1860.



DE LEENMANNEN "STRUVER VAN HULSBERCH"

TAK B.

I. Frank Struver van Hulsberg te Bunde.

- I. Dominus Hermanus de Hulsberg-ridder, als poorter van Maastricht in 1351.
- I. Renarde de Hulsberg-ridder. Drost onder Walraven van Borne ca. 1360.

II. van Hulsberg huwt Dammartin de Hanneffe. Zeer waarschijnlijk is zijn voornaam:

"Arnoldus, Frank Struver soen van Buende", aldus gehuwd met deze dame, uit het aanzienlijk geslacht Dammartin de Warfusée en Hanneffe.

Dit aanzienlijk geslacht Dammartin uit de 10e eeuw, staat bekend om zijn bloedige strijd tussen de Waroux en Awans in 1325. Het historisch kasteel de Warfusée is de bakermat van deze geslachten.

Arnold, "Frank Struvers soen van Buende", bezit de grondheerlijkheid Daneken oorspronkelijk bezit van ridder Hendrik Daneken in 1253. Dit leen groot 40 bunder met de molenrechten had eertijds een versterkt huis, geheten "op den Berg", omringd met een dubbele watergracht; thans geheel verdwenen.

De kloosters van Heinsberg en St. Gerlach hebben reeds in 1236 inkomsten van Daneken.

Arnold van Hulsberg bezit op 22 augustus 1371 een derde deel van de "Heiligenberg".

Een voormalig kasteel "Carteijn", afkomstig van deze familie, waarvan nog enige restanten in de 19e eeuw aanwezig waren, was gelegen in de weide tussen de Kalverhof en de Heiligenberg.

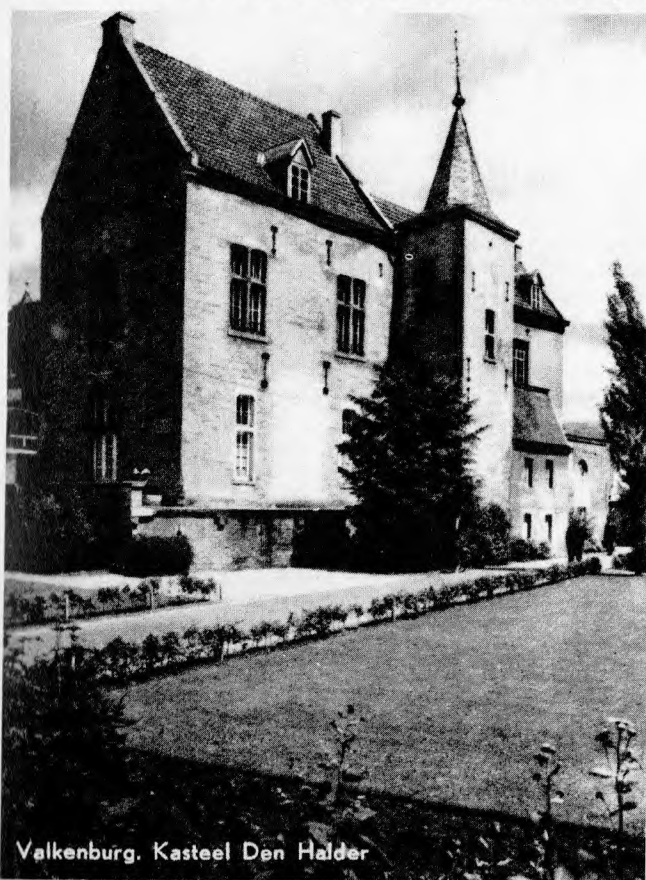
De Struvers krijgen ook zeggenschap in Oud-Valkenburg, een heerlijkheid voor het eerst genoemd in een oorkonde van 3 juni 1279.

De lage jurisdictie hiervan komt toe aan Adam van Here en Hendrik Birclaer, voor ieder de helft. Deze is ongeveer een eeuw in hun bezit gebleven en overgegaan op het geslacht Struver van Hulsberg.

Arnold Struver is voor een derde deel van Oud-Valkenburg leenplichtig. Op 1 oktober 1381 is hij als tiend voor Schaloen 3 mud en 19 vaten rogge pacht verschuldigd.

Kondschap der rechten van Woud en Broek van Echt, midden 14e eeuw. De gezworenen van Echt en Vucht (Waldfeucht) hebben getuicht voor heren Walraven van Borne de drossit, ende heren Renarde van Hulsberg, de van heren Walravens wegens drossit is, in ontghegenwerdige heren Godart van Vlodorp en de heren Werner Vuskens en Herman van Hulsberg, Roeboden van Wilderen ridder, Msg. 1881 p. 578/79, beknopt.

Hendrik Birclaer bezit in 1381 het Halder, oorspronkelijk een versterkte toren met huis en hof en 26 bunder land, gelegen in Valkenburg. Na zijn dood verkrijgt in 1383, Arnold Struver van Bunde deze goederen. Dit huidige kasteel kan wellicht zijn verblijf geweest zijn. In 1383 bezit Arnold ook de goederen van Birclaer, totdat na 1400 beide delen van Oud-Valkenburg verenigd worden en bezit zijn van Johan van Oud-Valkenburg, waarvan de afstamming onbekend is. Van hen zijn drie kinderen: Arnold, Johan en Renier, zij volgen III.



Valkenburg. Kasteel Den Halder

Het kasteel den Halder werd 1537 verheven door Pieter Ellerborn, wiens dochter Anna huwde met Gerard van Eijs-Beusdal. In 1578 verheft Jan Colijn en echtgenote Eva van Eijs-Beusdal dit kasteel, in 1617 verkocht aan jhr. Gerard van Meer.

III. Arnold van Hulsberg huwt Catharina. 27



Volgens een akte van 5.2.1372 moet zij een van den Broich (Hoensbroek) zijn. Haar zuster Agatha, Gelys van den Wier en Arnold van Hulsberg schenken een jaarrente aan de armen van "gheen Brook". 28 Beiden, Gelys en Arnold, zijn zwagers van Agatha (1356) en Agnes (1360) monialen in het klooster van St. Gerlach.

Zij moeten afstammen van de familie Hoen van "genbroek" van vóór 1360 toen er nog geen "nueuwe stercke huysinghe" gebouwd was.

Een akte van 8 februari 1379 van schout en schepenen van Oud-Valkenburg vermeldt zijn familiewapen "Gezegd de Holsberch" - wapendrager; een schild met drie koeken en het zegel met randschrift: "S. Arnolt".

Zijn zoon Johan huwt 23.2.1388 met Agnes van Bergh de Trips.

Arnold van Hulsberg wapendrager, strijdt onder Wenceslaus, hertog van Brabant tegen de hertog van Gulik in de slag van Baesweiler 21.8.1371.

Arnold behoort bij de 30 edelen, die onder de drossaard van Valkenburg, deel uitmaken van een 8000 man sterke legermacht van de hertog van Brabant.

De hertog Wenceslaus verliest de slag en werd met 270 andere edelen gevangen gezet op slot Nideggen. De hertog kocht zijn gevangenschap af in 1372, met de erkenning van de zoon van de hertog van Gulik als hertog van Gelderland.

Met de expansie van Brabant naar de Rijn was het gedaan. 29

Arnold van Hulsberg eveneens gevangene, krijgt als schadevergoeding 1260 motoenen.

Wenceslaus, hertog van Brabant, broer van keizer Karel IV, huwde 20.4.1352, oud 15 jaar, hertogin Johanna, oud 30 jaar, weduwe van graaf Willem IV van Holland, gesneuveld in 1345 tegen de Friezen.

Door een voor hem ongelukkig verlopen oorlog kwam Wenceslaus in grote financiële moeilijkheden. Hij hield er een enorme schuld van 1.263.762 motoenen aan over, zodat hij vele bezittingen moest verpanden. Dat kwam zijn volk en ditmaal ook de edelen op een bijdrage van 900.000 motoenen te staan. De kloosters, gesteund door de paus, weigerden betaling. Van door hem toegezegde uitkeringen aan zijn medestrijders kon de hertog maar 1/6e deel uitbetalen.

Dit was voor Arnold van Hulsberg 1260, Herman Hoen 1162 en Jan van Gronsveld 1600 motoenen. Vele andere ridders kregen naar gelang hun positie een veel geringer bedrag toegewezen.

Hertog Wenceslaus overleed op 8.12.1383 en zijn kinderloze weduwe Johanna nam het bewind over, bijgestaan door Margaretha van Male, erfdochter van de graaf van Vlaanderen, gehuwd in 1369 met Philips de Stoute. Hun tweede zoon Anton aanvaardde in 1406 na het overlijden van Johanna op 16.3.1405 het bestuur over Brabant, Limburg en de landen van Overmaas. Hij huwde 25.4.1402 te Arras (B) met Johanna van Saint-Pol, een prinses bekend om haar schoonheid.

Zijn tweede huwelijk was op 16.7.1409 met Elisabeth van Görlitz, dochter van Jan van Luxemburg, zoon van keizer Karel IV. Op 25.10.1415 verloor hertog Anton zijn leven in de verschrikkelijke slag van Azincourt (F).



Kasteel Schaesberg, gesloopt in 1968, schilderij van PH.G.J. van Gulpen
1792-1862.



De burcht Lichtenberg beheerste het Maasdal. Alleen een 13 eeuwse toren is overgebleven van dit slot, welk in 1740 nog in goede staat verkeerde. Bewoond door de 14e eeuwse familie Happart, waarna Bock van Lichtenberg-van Eijnatten gehuwd met Alette van Hulsberg.



III. Johan Struver van Hulsberg genaamd Schaloen.

Hij had als eerste echtgenote Margaretha Zijn tweede echtgenote was Marie van Retersbeek.

Haar moeder is van het geslacht Kinswilre.

Van het oeroude geslacht van Retersbeek, komen de volgende personen voor:
Hendrik van Retersbeek en zijn vrouw Clementine. Zij verkrijgen in 1288 leengoederen van de heer van Valkenburg.

Reijnier van Retersbeek, ridder. Hij krijgt 542 motoenen schadevergoedingen voor zijn aandeel in de slag van Baesweiler.

Johanna van Retersbeek in 1422 moniale in het klooster van St. Gerlach.

Hun behuizing is een riddermatige hofstede te Rietersbeek. Op de oude fundamenteën van anno 1282 is een versterkt herenhuis gebouwd omringd door watergrachten.

In later tijden volgde een herbouw, het tegenwoordig "Huize Retersbeek" in de 19e eeuw genoemd, "Het Huiske".



Kasteel Retersbeek. Eigenaar en bewoner Hans Truijen.



Afb. Nr. 9 Gezicht op Valkenburg en de Ruïne van het kasteel, vanaf het Westen, tekening van Al. Schaepkens, c. 1875? (Orig. Kon. Bibl. Brussel).

Zijn verblijf moet gezocht worden in Maastricht, vanwaar uit hij zijn verschillende reizen ondernam en waarvoor in 1402 de hertog hem een jaargeld van 100 gouden franken toekende. (Buchet rg. 34/36).

Johan Struver van Hulsberg werd in 1396 door Philips de Stoute aangesteld als stadhouder van het leenhof regio Limburg en het land van Overmaas. Hij kreeg de titel van hoogschout en was belast met de registratie van de leenmannen en hun leengoederen. Jan Saes van Wijk was hoofdontvanger van 22.3.1389 tot 24.6.1396, opgevolgd door Willem van Gheetsen en onder deze ontstond een nieuw leenboek, het "Struiversboek", genoemd naar Johan Struver. 30

Johan Struver van Hulsberg verschijnt op 21.12.1374 te Brussel bij de hertog van Brabant, om een voorschot van 362 gouden motoenen in ontvangst te nemen, waarvan hij een zesde deel kreeg uitbetaald, in afrekening van de gelede schade, die Arnold nog verkreeg, voor zijn deelname in de strijd bij Baeswijler. 31

Op 20 augustus 1402 verobligeert Mechtildus d'Elen priorin en Philippe van Here suppriorin vies hoeven, wegens verschuldigde grondrechten, aan de proosdij van Meerssen. Deze akte is ondertekend door jhr. Struver van Hulsberg, voogd van het land Valkenburg, Gerard van Houthem en Tilmanus van Strabeke.

Op 1.7.1406 is Johan Strupher van Hoelsberch schout van Geulle en voogd van het land Valkenburg.

Het randschrift van zijn zegel luidt "Johan Struver de Buende", terwijl hij in een oorkonde van Hulsberg genoemd wordt, dit ter onderscheiding van Johan van Hulsberg, schout van Klimmen. Dit komt nog tot uiting in 1407 als beiden een oproep ontvangen van de stad Maastricht om deze te verdedigen tegen de Luikenaren. In deze brieven worden zij genoemd "Johan van Hoelsberch, ritter", in dit geval schout van Klimmen en "Johan Struver van Hoelsberch" voogd van Valkenburg.

Met de adellijke familie "van Bunde" hebben zij niets uit te staan.

Op 7.1.1408 zijn de Luikenaren met groot verlies teruggetrokken, na 16 maanden de stad Maastricht belegerd te hebben.

In 1409 droeg men de noodkist door de stad, voor de gelukkige verlossing van het beleg.

Onder de 28 steden en 115 edelen die het Brabants verbond op 4.11.1415 bezegelen bevinden zich ook: Frans van Hulsberg, Jan en Renier van Hulsberg (vader en zoon), Johan van Voerendaal, Nicolaas Hoen van Hoensbroek en Gerard van Caldenborch. 32

Frans van Hulsberg huwde Ida van Yseren, dochter van Hendrik, schepen van Maastricht. Zij woonden in 1355 in de Breestraat naast de St. Vincentiuskapel.

Volgens een akte van 20 maart 1398 bezit "Joannes Struevere van Hoelsberch oft van Buende", wapendrager, een huis, overgenomen van Jacob Donres lakenscheerder, gelegen in de Plankstraat nabij de St. Nicolaaskerk in Maastricht. Daarbij nog een huis naast Gerard van Coelen en in de Sint Marienstraat. 33

Tijdens het bewind van hertog Wenceslaus verhief Johan de volgende goederen:

Hij ontvangt in 1380 de hoeve Ingenop, groot 35 bunder, van de hertog van Brabant, dit voor verleende diensten. De hoeve verblijft tot 1592 aan de familie van Hulsberg. Restanten van deze hoeve zijn nog aanwezig.

Gerard van Houthem verkrijgt in 1383 onder de voogd Stesken, dat land en de molen gelegen in Houthem, waarbij aanwezig Herman Hoen, Johan van Hulsberg en Johan van Werst.

Het Meijsleen, groot 35 bunder, in Limmel (de Kanjel) is verheven door Jan, zoon van Arnold van Hulsberg.

In 1381 is Johan verheffer van het Coninxwinkelleen, als man van Oud-Valkenburg. Hij verwerft de hoeve Kemmenade onder Geleen (Krawinkel). In 1537 is Hendrik van Holset-Oost eigenaar. De hoeve is afgebrand in 1790 en werd herbouwd. In de 19e eeuw nogmaals afgebrand. ³⁴

In 1380 verwerft hij ook de hoeve Schaloen, gelegen in Ukhoven (Rekem). Deze hoeve was gelegen in een klein Valkenburgs leen, genaamd "Terweijen". Op de plaats die men "op den Dries" noemde, was de hoeve gelegen richting de Maas, grenzend aan een bezitting van het klooster van St. Gerlach.

Tot 1502 verblijft dit goed aan de familie van Hulsberg, in 1492 bewoond door de schepen Jan Troosters. In het blockhuis, met woonhuis ernaast, woonde Hendrik Lille, bijgenaamd de Waal. ³⁵

Enige goederen te Rekem worden in 1389 geschonken door Jutta van Houthem (B), ten behoeve van het klooster van St. Gerlach.



Tenslotte verheft in 1383 Johan Struver van Hulsberg de helft van Schaloen in Oud-Valkenburg, overgenomen van zijn vader. De andere helft komt toe aan Gerard van Mulaerdt.

De Struvers hebben geen heerlijke rechten in Hulsberg, wel zeggenschap in Oud-Valkenburg.

De heerlijkheid Schaloen, groot 117 bunder bos, akkerland en weiden, valt hier buiten en behoort onder de hoofdbank Klimmen. Eerst in 1397 verkrijgen zij de gehele bezitting.

In het bezit van deze heerlijkheid, noemen zij zich voortaan "van Schaloen". Deze naam wordt ook toegepast op hun goederen gelegen in Ukhoven, Guthoven, Welsden, Hulsberg en Bunde, mede de cijnshof "Schalloen" te Tongeren, het ouderlijk huis te Maastricht met de "Schaloens poorte".

Opmerkelijk is dat het ridderschap van Hulsberg al in de eerste helft van de 14e eeuw gesitueerd is in Maastricht. 36

Het zijn aanzienlijke burgers die vooraanstaande posten bekleedden in deze stad. Hun afkomst is niet te achterhalen, hoogstwaarschijnlijk dat zij verwantschap hebben met de Struvers van Bunde.

- a. Peter van Hoelsberch in 1379 cremer en gouverneur van de ambachtsgilden, en gezwoeren raad in Maastricht.
- b. Theodoor van Hulsberg in 1397 brouwer, gehuwd met Catharina van Oyst.
- c. Willem van Hulsberg, gezwoeren raad in Maastricht. Hij bezit een huis in de Stock.
- d. Johan van Hulsberg in 1380 schepen van Maastricht.



*Kasteel Heiligenberg te Bunde.
Eigenaar-bewoner D. Wildschut.*

In de proosdij goederen van Meerssen (nr. 319) komen nog voor: Elisabeth en Heilwigh van Schaluijn met landbezit in St. Gerlach. In 1409 hebben zij hierover cijns te betalen.

Van Johan van Hulsberg is maar één zoon bekend, genaamd Renier die volgt IV.



Hoeve Ingenop te Bunde.

IV. Renier van Hulsberg genaamd **Schaloen**, "man van Udecoven", overleden 1457, is drossaard van het land Millen.

Hij huwt 1418 Maria Bottart van Tongeren, overleden 1455, dochter van Liebrecht Bottart en Ida Reijs.

Het huwelijksverdrag heeft plaats in de kerk van St. Servaas in Maastricht in presentie van de edelen:

Arnold van Hamale, heer van Elderen.

Jan Petershem, kanunnik van St. Servaas.

Lambert van Cortenbach kanunnik van de O.L. Vrouwekerk in Tongeren.

Louis van Tille, Dirk van Leeck, Walter van Hinnensdael, Richard van Eggertingen, Reijs van Reepen, Leonard van Reterbeek en Arnold van Bethoven.

Renier van Hulsberg verheft 1397 de goederen van Bunde, te weten: de hoeve Ingenop, plaats, beemden 18 bunder, bossen 5 bunder en het derde deel van de Heiligenberg.

Hij bezit verder cijsen, capuijnen van de goederen in Bunde, Rekem, Stockhem en Welsden bij Margraten. Voorts de goederen van Schaloen in Oud-Valkenburg, verheven door zijn vader.

De grote tiende van Geleen krijgt hij 31 oktober 1414 van hertog Antonius van Brabant, ter compensatie van 1500 oude daalders, van wijlen zijn oom Arnold van Hulsberg, weleer gevangene in de slag bij Baesweiler. 37

Renier krijgt in 1397 de helft van Schaloen, waarvan de andere helft nog tot 1390 beleend is aan Gerard van der Linden. Na diens dood verheffen slechts leden van het geslacht Hulsberg de goederen van Schaloen. Alle leden van dit geslacht noemen zich voortaan "van Hulsberg genaamd Schaloen".

Volgens een akte op perkament van 5 februari 1415 verklaart Reinart van Hulsberg drossaard, dat hij geen recht doet gelden op enig deel van het goed genaamd Struversgracht, hetwelk in het bezit van de kloosterzusters van St. Gerlach is.

Brief met zegels van Reinart en Johan van Hulsberg en Goeswyn van Cortebeke (Cortenbach), voogd van het land Valkenburg.

Onder de hertog Philips de Stoute van Bourgondië hebben de Struvers van Bunde de inkomsten van de nieuwe molen bij Opgeleen (St. Jansgeleen) en van de molen van Hulslo (Geulle), ter compensatie voor de schade die zij geleden hebben.

In 1399 gelast evenwel de hertog aan Renier van Hulsberg, de jaarrente van 3 mud en 16 vaten rogge uit deze molens te betalen aan Walraaf van Prentnagen.



Kasteel Neubourg in Gulpen.

Renier van Hulsberg blijkt in 1437 ook brouwer te zijn te Tweebergen, waar zijn huis gelegen is tussen Oede Wijnbers en Johan Kupers.

Kinderen van Renier van Hulsberg-Bottart zijn:

1. Johan, volgt tak A
2. Renier, volgt tak B
3. Liebrecht, huwt Maria Thoreel, vrouwe van Berneau, dochter van Jan Thoreel en Catharina van Eijnatten.
Liebrecht bezit de hogemolen te Lauw aan de Jeker.
Maria, hun dochter huwt 6 september 1479 Jhr. Werner van Wittem, erfvoogd van Limburg, zoon van Jan III van Wittem en Margareta Pallant. Hun dochter Maria + 1536, huwt Reneer van Gulpen + 28.1.1517, burggraaf van Daelhem en hoogdrossaard aldaar.
Het graafschap Daelhem omvatte 21 dorpen o.a. Noorbeek en Aubel.
Het oeroude kasteel hoog gelegen is thans een ruïne.
4. Gerard, in 1420 magistraat in Maastricht. In 1444 lid van de gezworen raad.
"Geret van Heke" is in 1459 lid van de gezworen raad in Maastricht.
5. Maria, huwt Jan Hoen van Cartils, beiden overleden vóór 1479, zoon van Johan en Agnes Bosch van Mopertingen, kleinzoon van Ivon Cartils en NN. met Hoen van Hoensbroek. Zij bewonen het Hoenshuis in Voerendaal. Hun zoon Willem huwt in het jaar 1500 Maria Tzevel tot Puth. Johan-Renier, hun zoon + 1590, huwt 10.8.1588 Maria, dochter van Willem Linzenich, waarvan zoon Arnold huwt met Catharina Clut (Cluedt) van Susterseel.
7. Agnes zuster van het klooster St. Gerlach in 1471.

Frans Hoen van Cartils, overleden 8.2.1601, zoon van Arnold Hoen en Catharina Clut is begraven in de kloosterkerk van St. Gerlach.

Zijn kwartieren zijn:

*Hoën - Tzevel - Schaloen - Brempt -
Linzenich - Mirbach - Goudenraeth - Hochstede*

De tijd dat de overmacht van de adel groot was, nam nochtans af. Het einde van de 14e eeuw gaf een herleving van de volksvrijheden te zien. De stedelingen herwinnen en bevestigen hun maatschappelijke rechten. Gildehuizen verrijzen in de stad. Dorpsbewoners zijn echter nog steeds afhankelijk van hun heer.

Heilige Geesthuizen ontstaan voor de armenverzorging. Het aantal kerken en kloosters nam toe. Aangemoedigd werd het optrekken van huizen in steen. In 1423 kwam men ertoe, het printendrukken te verbeteren, om ieder letter te snijden en deze te verwisselen tot het drukken van geschriften. Niet minder belangrijk was de bijdrage tot de kennis der geldwaarden en een regeling van de lopende munt die tot stand kwam.



V. Renier van Hulsberg gen. Schaloen, schout van Borgloon, huwt 14 februari 1457 Mechtilde van den Edelbamp in de O.L. Vrouwekerk in Tongeren. Zij is dochter van Gerard, heer van Herten en Agnes de Goreta. Door zijn huwelijk komt Jhr. Renier in het bezit van de heerlijkheid Herten. Dit huwelijk is bezegeld door:

Renier de Oude, heer van Elderen, domheer van Luik.

Gerard van Cortenbach, domheer van Luik.

Mathias van Straten.

Johan Hoen van Cartils.

Johan van Cortenbach.

Johan van Herten.

Willem van Canne.

Leonard van den Edelbamp.

Gossen van Widdens, heer van Herten.

De echtelieden bewonen het huis in de Breestraat (nr. 11), de z.g. Schaloenspoort in Maastricht.

In Tongeren bezitten zij de cijnshof genaamd "Schalloen".

Als "man van leen" is hij in 1450 bij een belening aan Jacob van Beisel, die 25 goudgulden betaalt voor de tol in Valkenburg.

Hun kinderen zijn:

1. Liebrecht, volgt VI

2. Gerard, volgt VI a

3. Johan, volgt VI b

4. Maria, volgt VI c

5. Agnes, non in St. Gerlach 1471.

6. Mechtilde, priorin in St. Gerlach 1479.

7. Ida

8. Reneer

Reneer van Hulsberg gen. Schaloen, heer van Herten is in 1462 betaalmeeester van de stad Borgloon. Hij is edelman onder het ridderschap van het land Luik en het graafschap Loon (Borgloon), op 3.5.1492.

Het echtpaar is bijgezet in de kerk van Herten, overleden resp. 1504 en 1510.



Kasteel Rivieren.

Catharina van Rivieren in 1364 genoemd als priorin van St. Gerlach. Doorvererving aan Huyn van Amstenrade, Graaf Marchant d'Ansembourg.



Kasteel Wijnandsrade. Winand van Rode 1342, Bongard-Maschereel.



VI. Liebrecht van Hulsberg genaamd Schaloen, heer van Hertén en Meldert, huwt de voorname Mechtilde Huyn van Amstenrade.

Hij is poorter van Maastricht, wonende in Wijk. In de magistratuur van deze stad is hij gezworen raad in 1507 en 1508. Gezamenlijk met zijn broer Gerard in 1510 en 1514. Burgemeester in 1521, 1525, 1528. ³⁸

Bij optreden tegen de nieuwsgezinden te Maastricht (1527-1533) ging hij met zijn medeburgemeester Andries Passart en nog twee gezworen raden naar de kardinaal in Luik, om deze te verzoeken een einde te maken aan de langdurende gevangenschap van twee Lutheranen: Jan van Berne en Jan Kemerlinck, gevangenen in de Landscrone.

Tijdens zijn ambtsperiode maakt hij de blijde inkomst mee van keizer Karel V in Maastricht.

In 1507 bezit hij het groot leen Catsop met de hoeve, gelegen aan het "kapelleke aan de heide".

Jhr. Liebrecht van Hulsberg, die in 1530 overlijdt, heeft geen kinderen. Hij schenkt volgens testament van 2 augustus 1530 de heerlijkheid Hertén aan de oudste zoon van zijn reeds overleden broer Gerard van Hulsberg. De heerlijkheid Meldert valt ten deel aan zijn broer Jan, stamvader van de Loonse tak, die in 1727 uitsterft.

Mechtilde Huyn van Amstenrade, echtgenote van Liebrecht van Hulsberg, is dochter van Hendrik Huyn van Maastricht en Gertrude van den Veels, dochter van Jan en Alijde Happarts. De stamvader van haar geslacht is Hendrik Hune (Huijn) die in 1366 de grondheerlijkheid Amstenrade kreeg. Zijn beide zonen Reinart en Johan, raakten in gevangenschap, tijdens de slag van Baesweiler.

Mechtilde Huijn is nicht van Arnold II Huijn van Amstenrade, gehuwd met Anna van Groesbeek + 1612, dochter van Johan en Bertha van Goer. Anna is een zuster van de bekende kardinaal Gerard van Groesbeek, prins-bisschop van Luik (1564-1580).

Zijn wapen komt voor op een haardsteen van de hoeve Struversgracht, nu het landgoed "de Heek". Het tweedelig wapen bestaat uit een perroen in het midden, met links daarvan de dubbele rijksadelaar van Duitschland en rechts het familiewapen, een golvende rivier.

Dit familiewapen, verenigd met het wapen van Huijn van Amstenrade, bevindt zich nog boven de toegangspoort van het voormalige kasteel in St. Jansgeleen. 39

Van deze familie Huijn, verdrong in 1609 in de Geul bij het klooster van St. Gerlach, Wijnant, die toen terugkeerde van een reis uit Italië.

Arnold II Huyn, gouverneur van de landen van Overmaas en Maastricht, is zoon van Arnold I, drossaard van Valkenburg en Barbara van Maschereel + 1528.

Zij staan ingeschreven in een necrologium, als weldoeners van het klooster van St. Gerlach.

Mechtilde Huijn, weduwe van Liebrecht, hertrouwt Wolter Hoen van Hoensbroek, oudste zoon van Herman III Hoen, heer van Hoensbroek, en Maria Dave, een huwelijk dat gezegend wordt met 19 kinderen. Wolter Hoen, heer van Oostham, is mede-eigenaar van het huis Hoensbroek (1543-1570).

Mechtilde, kinderloos, vermaakt op 7 juli 1556 in het klooster van St. Gerlach aan haar schoonzuster een goudgulden en aan Agnes van Cortenbach en Catharina van Passart, beiden in hetzelfde klooster, elk 1 goudgulden.

Het vruchtgebruik van haar goederen laat zij aan haar echtgenoot, welke goederen na diens dood overgaan aan de kinderen van de broer van haar eerste man. 40

De hoeve in Bemelen krijgt haar nicht Anna van Ellerborn.

Haar zuster Catharina van Ellerborn huwde Lodewijk van Cortenbach, waarvan hun dochter Sophia in 1530 huwde met Johan I van Strijthagen + 8.1.1560, in tweede huwelijk 1535 met Maria van Ghoir, dochter van Johan en Anna van Merode.

Het kasteel Genhoes in Oud Valkenburg, oorspronkelijk een hoeve uit 1383, in 1419 bezit van Jan van Oud Valkenburg, werd gebouwd door Johan van Strijthagen tussen 1595-1560. De hoeve "het huis den Wolf", het tegenwoordige Wolfshuis, gelegen "achter de kerk" van Bemelen is in 1489 verheven. Dit goed komt in bezit van Gertrude van den Veels, gehuwd met Hendrik Huyn. Hun dochter Mechtilde verkrijgt op 15.7.1503 de hoeve. Na de dood van haar eerste echtgenoot Liebrecht in 1530, verkrijgt haar tweede man Wolter Hoen, heer van Hoensbroek dit goed, in 1556 door haar vermaakt aan haar nicht Anna van Ellerborn, gehuwd met Gerard van Eijs-Beusdal. 41

Liebrecht en zijn echtgenote worden in de St. Martinuskerk in Wijk begraven. De grote grafsteen van 194 x 116 cm., waarvan slechts een stuk overgebleven is, vermeldt hun wapens, met op de hoeken de kwartierwapens: 42

HULSBERG GEN. SCHALOEN
BOTTART DE BUSSON

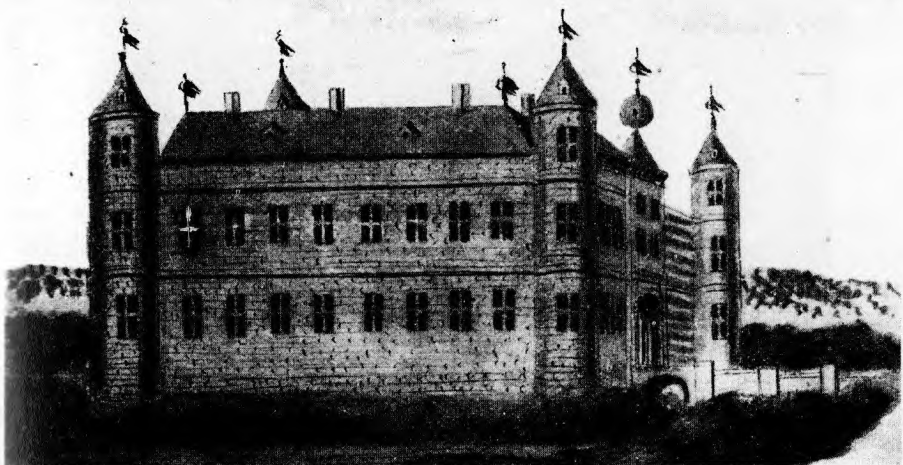
EDELBAMPT
GORETA

De kerk bezit nog een kelk door hen geschonken. Hierop zijn afgebeeld de schenkers: Liebrecht knielend, gehuld in een pelsmantel, de handen gevouwen. Mechtelt neergeknield naast haar man, de handen gevouwen voor een open boek.

De kelk werd in 1866 nog gerestaureerd door graaf F. de Villers de Masbourg.

VI a. Gerard van Hulsberg gen. Schaloen, heer van Herten, huwt Sophia Proenen, dochter van Dionys Proenen, burgemeester van Maastricht, kleindochter van Tilman Proenen en Sophia Mackaerts.

Gerard wordt opgenomen in het gilde van brouwers te Maastricht in 1504. Lid van de gezworen raad in 1505, 1512, 1516, 43

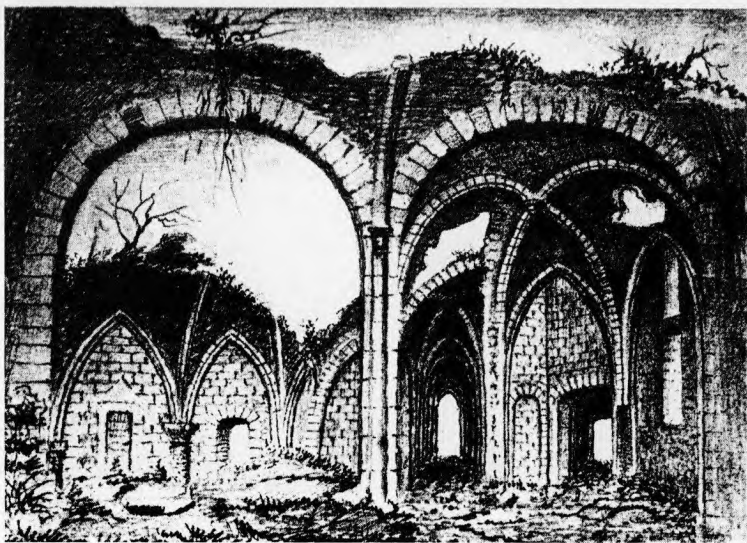


Kasteel Gronsvelt

Gronsvelt een vrije rijksheerlijkheid in 1068 werd tussen 1576-1588 tot graafschap verheven. Anno 1043 leefde Herman van Gruelis (Gronsvelt). Het kasteel in 1594 herbouwd, wordt in 1634 na een beschieting, door Luikse en Akense troepen, ontmanteld. Door vererving komen de goederen van de laatste burggraaf Hendrik III aan Dirk van Bronckhorst, heer van Batenburg. Het kasteel in 1827 gedeeltelijk gesloopt, komt in bezit van Adrian-Adolf Gadiot, voorvader van de huidige bezitters, die na 1833 op de bouwvallen een landhuis liet bouwen, dat omstreeks 1880 werd gewijzigd.

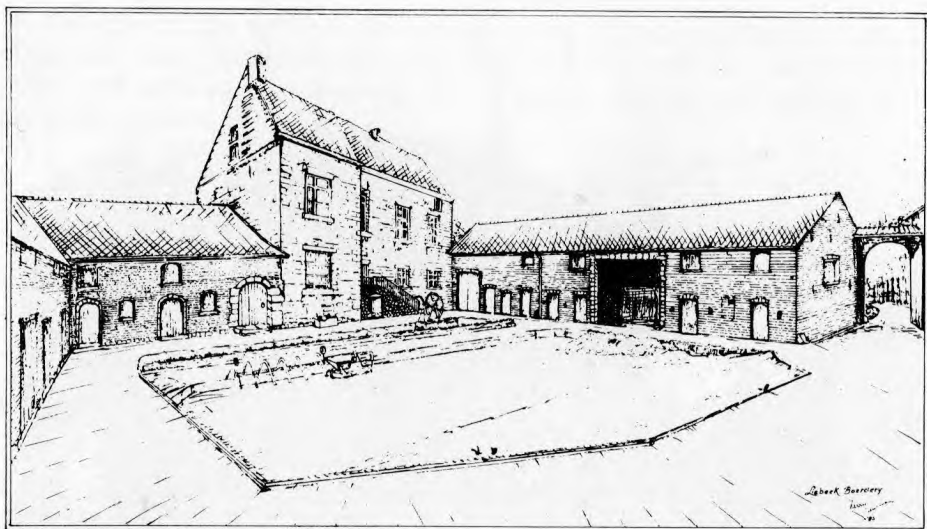


Het tegenwoordige kasteel Gronsvelt.



Ruïne kasteel Valkenburg.

Gezicht op het inwendige der kapel, tekening van J. Brabant, c. 1846 (Col. v. Limburg's Gesch. en Oudhk. Genootschap).



De riddermatige hoeve Libeck, behoorde aan Nicolaas van Libeke in 1371. Omstreeks 1500 aan de familie van Holsit-Oest gen. Libeke. Maria van Holsit huwde Renier van Hulsberg, gen. Schaloen.

Zijn goederen bestaan uit de hoeve Ingenop in Bunde, de Schaloenshof in Ukhoven en de Schaloenshof in Hulsberg, ook bekend als de hoeve "Overbeek".

Hij overlijdt vóór 1530. De weduwe hertrouwt Willem van Henesdael. Beiden worden te Heks begraven in 1539. 44

De laathof van Schaluyn (groot Weilpsdaal). Op 22.12.1511 geschiedt een overdracht, door Jhr. Gerit van Schaloen.

Jhr. Gerard van Hulsberg gen. Schaloen koopt in 1537 de laathof "Beckerheigat" te Neerbeek.

Kinderen van Gerard van Hulsberg zijn:

1. Gerard; die volgt VII.
2. Sophia; huwt Thebalt Pruijnen (Proenen).
3. Reneer; kanunnik in Tongeren (frater op 6 mei 1520), rector te Oostrum + 1544.
4. Dionys; lid van de gezworen raad in Maastricht.
5. Maria; zuster in het Wittevrouwenklooster te Maastricht.

Gerard van Hulsberg gen. Schaloen en zijn zuster Sophia delen na de dood van hun ouders de erfenis op 3 oktober 1558. Onder de nagelaten goederen bevinden zich de hoeve Ingenop te Bunde en de hoeve van Hulsberg.

Het ouderlijk huis in de Breestraat verblijft aan Gerard. 45



VI b. Johan van Hulsberg gen. **Schaloen**, heer van Meldert + 1534, huwt Joanna Berwouts.

Op 15.10.1518 heeft jhr. Gerard van Hulsberch, gen. Schaloen aan Servaes Meijs in de "Yseren hoet" en zijn echtgenote Lysbete een jaarlijkse rente van negen goudgulden betaald ten laste van de stad Maastricht, zijnde een $\frac{1}{4}$ deel ener rente van 35 goudgulden, waarvan de overige $\frac{3}{4}$ behoren aan Art Proenen in "die Roese".

VI c. Maria van Hulsberg gen. **Schaloen**, huwt Daniel van Nunhem. Zij krijgt het leengoed Daneken met de molenrechten. Hun dochter Matilde huwt als weduwe met Nicolaas de Rosou. Zij sluit een derde huwelijk met Dirk van Alsteren van Kerckhem.

Hun dochter Barbara huwt Robert van Henesdael op 7 december 1572. Het Daneken-leen is hun bezit.



VII. Gerard van Hulsberg gen. **Schaloen**, heer van Herten, huwt Gertrude van Werst.

Hij is burgemeester van Maastricht in 1545, 1548, 1552, 1556. ⁴⁶
Hoogschout van Maastricht, benoemd 19.11.1557 door de prins-bisschop Robert van Berghen van Luik, tot 1568. Bij de beroerten in Maastricht wordt in dat jaar de raad niet vernieuwd.
Gerard overlijdt 1569 en zijn echtgenote Gertrude op 14 augustus 1579.

Zij is een dochter van Ulrich van Werst, burgemeester van Maastricht + 2.1.1534, en Alijde Huijn van Amstenrade, kleindochter van Johan van Werst + 1462 en Margareta Hoen, dochter van Daniel Hoen, die de Spaubeker leengoederen bezit, gehuwd met Joanna van Merwede, Vrouwe van Gerdingen.

Hun kinderen zijn:

1. Johan;
2. Gerard; die volgt VIII.
3. Liebrecht; 1542 monnik in de abdij van St. Truiden, nadien abt te Vlierbeek + 15.1.1609.
4. Alijde; huwt eerst Conrad van Cortenbach en daarna Dirk van Eijnatten.

Deze laatste is heer van Reimersdael, zoon van Arnold van Eijnatten en Cecilia van Hoeve. Zij verblijven zonder kinderen.

In 1570 ontvangt Gerard van Hulsberg van Hendrik van Eijnatten en zijn vrouw Alijde van Werst, nicht van zijn moeder Gertrude van Werst, als ruil transactie een erfpacht van 12 vat rogge, van het kasteel Lichtenberg. Na overlijden van Gerards zuster Alijde in 1589, kwam de laathof Genop in Bunde aan haar nicht Alijde van Werst, toen weduwe van Hendrik van Eijnatten.

Op 16.6.1584 hebben Dirk van Eijnatten en Alijde van Hulsberg gen. Schaloen een schuld afgelost, staande op het huis in de Breestraat, hoekhuis van de Hondstraat "den Scholtet Schaloens huys".

Na de dood van "jouffroue Alit Schaloen" komt dit huis voor 1/3 deel aan de kinderen van Joncker Jan Cluth (Clut) en diens echtgenote Anna Nyvelsteijn. Zij verkopen hun deel van 200 rijksdaalders aan Joncker Johan Goedart Voss. ⁴⁷

Peter Clut (Cluedt) en Anna worden in de kloosterkerk van St. Gerlach begraven. Hun kwartierstaten vermelden:

Clut - Werst - Eijnatten - Amstenrade - Reijmerstok - Vos - Tzevel.



VIII. Gerard van Hulsberg gen. **Schaloen**, heer van Herten + 1602, huwt Clara van Prentnagen, Vrouwe van Guygoven + 1623.

Hij is 1592 schepen van Maastricht, 1593-1597 burgemeester, daarna tot 1599 schepen. Gezworen raad 1600-1601 en nogmaals burgemeester tot 25 augustus 1602. 48

Jhr. Gerard van Hulsberg en zijn zuster Alijde krijgen in 1585 de goederen hun nagelaten door jhr. Gerard, tijdens zijn leven schout, en jonkvrouwe Gertrude van Werst, "ereluiden, beide saliger".

Zij verwerven de heerlijkheid Herten met de hoeve, landen, beemden en voorts de hof van Hulsberg.

Het leengoed Herckenbroek met al zijn toebehoren, afkomstig van Liebrecht in 1537.

De hoeve Catsop en de hoeve Ingenop in Bunde.

De hoeve Guthoven (B) en "dat huis tot Tricht in de Breestraat, dat ons broeder Liebrecht sal hebben".

Scheidingen en delingen dezer goederen, getekend:

Reinier van Hulsberg/van Eijnatten/Johan Clut, op 2 juli 1584. 49

Volgens het testament van Alijde in 1592 komt de hoeve Ingenop, in naam van Hendrik van Eijnatten, aan Godfried Promeren.

Op 1 december 1601 dragen Alijde van Werst, weduwe, met haar zoon Frederik, deze hoeve over aan Ferdinand de Billehé, heer van Vierst en Hartelstijn.

De hoeve wordt 30 april 1630 gekocht door Hendrik van Buel, voor f. 14.000. Van deze hoeve staat alleen nog een oude toegangspoort overeind. De hoeve met woning is herbouwd.

Kinderloos overlijdt Gerard van Hulsberg in 1602. De weduwe heeft de zorg over de nagelaten goederen.

In 1602 compareert zij met Johan Colijn, heer van Beusdal, over de hoeve Welsden bij Bemelen, die zij begeert te ontvangen en te releveren.

Deze hoeve met toebehoren is belast geweest aan haar echtgenoot, mede-eigenaar; dit volgens testament van Mechtilde van Amstenrade, haar grootmoeder, uit kracht van koop en verkoop, gepasseerd door pastoor NN van de St. Catharina parochie van Brussel. 50

Clara van Prentnagen heeft ook de overste hof van Hulsberg (Schaloenshof) geërfd van Rijckelt van Hulsberg, als rechte erfgenaam, in 1589 belast met $8\frac{1}{2}$ Aldegrote aan de armen van Hulsberg en $1\frac{1}{2}$ capuijnen aan het klooster van St. Gerlach.

Clara van Prentnagen, + 1623, vrouwe van Guygoven, gravin van Colmont, dochter van Hendrik heer van Prentnagen bij Cortessen (B) en Anna Maria de Horion, verkreeg in 1602 het vruchtgebruik van de Schaloenshof te Hulsberg.



LOONSE TAK

VI. Johan van Hulsberg genaamd Schaloen, heer van Meldert + 7.5.1534 huwt Jenne van Berwouts + 22.4.1540 te Herten, dochter van Arnold van Berwouts, ridder en Dieudonné van Aerschot de Riviere.

Hun kinderen zijn:

1. Renier huwt Margareta Seegers.
2. Arnold huwt Clara Lixbonne.
3. Raes (Richard).
4. Johan + 1553 huwt Catharina van Kerckhove + 1550, volgt VII.
5. Gerard
6. Maria
7. Liebrecht
8. Karel
9. Matilda huwt 1539 Reneer van Keverberg gen. Meeuwen, dochter van Jan en Margareta Bormans van Opoeteren.

VII. Johan van Hulsberg, heer van Meldert, schout van Borgloon overleden 1553, huwt Catharina van de Kerckhove overleden 1550.

Kinderen:

1. Johan schout, heer van Meldert, schout van Borgloon overleden 1606.
2. Richard tr. 1569 Marie de Vève, die volgt VIII.
3. Renier overleden 1604.
4. Elisabeth overleden 1579.
5. Johanna overleden 1592.
6. Catharina overleden 1606, tr. 1575 Edmond le Cockin, heer van Voordt overleden 1606.
7. Anna tr. Denis van Henesdael, heer van Otranje, weduwnaar van Catharina Gotans, overleden 27.6.1558.
Anna van Hulsberg in tweede huwelijk met Jan van den Bosch.

Hun oom Arnold van Hulsberg, zonder kinderen, vermaakte zijn goederen aan de kinderen van wijlen zijn broer Johan van Hulsberg-Kerckhove.

VIII. Richard van Hulsberg gen. Schaloen, huwt 1569 Maria de Vève. Hun kinderen zijn:

1. Maria van Hulsberg abdis van het klooster van Hocht sinds 1651. Zij overlijdt in 1656. Wapen op steen:

HULSBERG, BERWOUTS, KERCKHOVE, VÈVE.

IX. Richard van Hulsberg, heervan Meldert huwt 31.7.1617 Anna Marie de Bausele, dochter van Cornelis en Anna Nagels. Hun kinderen:

X. 1. Cornelis van Hulsberg, heervan Meldert en Kortenaken.

2. Hugo-Renier van Hulsberg huwt Medarda de Croeser, dochter van Hugo, heervan Holede, gouverneur en kapitein van de stad Floreffe, drossaard van Diest.

Hun kinderen zijn:

XI. 1. Renier, ongehuwd.

2. Victoire-Maurice + 1727, huwt 31.7.1678 Edmond-Conrad baron van Voordt, heervan Voort bij Loon, burgemeester van Luik in 1687, 1700, 1713. Hij is ridder van het Prins bisdom Luik en het graafschap Loon.

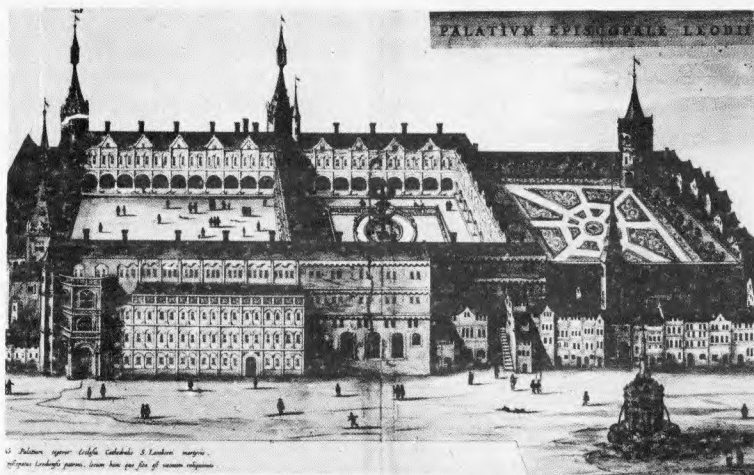
3. Maria-Joanna van Hulsberg, non in Herckenrode + 1709.

Zij zijn de laatsten van hun geslacht.

Een herinnering aan deze familie van Hulsberg genaamd Schaloen is een kostbaar schilderij, voorstellend de marteldood van St. Lambertus in Luik, dat Renier van Hulsberg gen. Schaloen, kanunnik van de Tongerse priorij "Ter nood Gods", laat schilderen tussen 1520-1544. Hij zelf staat afgebeeld in de linker benedenhoek met zijn familiewapen.

Renier, geboren in Maastricht, zoon van Gerard en Sophia Proenen, overlijdt in Oostrum 1544. Hoewel niet zijn patroonheilige, kan zijn voorliefde tot St. Lambertus wellicht verklaard worden door hun gemeenschappelijke Maastrichtse afkomst. 51

Het schilderij is in het Curtium Museum in Luik te bezichtigen.



Prins-Bisschoppelijk paleis te Luik. Afb. Frederik de Wit 1630-1706. Toren en portaal zuid-west gesticht door Jean de Heinsberg (1419-1455). Rechts de kerk van de "11000 maagden". De vleugel verkreeg in 1505 een nieuwe constructie, geheel vernieuwd in 1734, zoals het nu is. (Eugène Watilè Liège 1980).



Hoeve Overheek te Hulsberg

Bijlage.

DE HOEVE OVERHEEK OFWEL SCHALOENSHOF.

Deze hoeve is in 1516 bezit van Gerard van Hulsberg gen. Schaloen en verblijft aan zijn erven tot 1727. Dan wordt baron Willem Colijn, heer van Sippenaken en Voeren bezitter, opgevolgd door graaf P.C.F.H. de Méan en de Beaurieux, staatsheer van het hertogdom Limburg, heer van Atrin, Saive, Beusdal en Sippenaken, wonende te Luik.

Tijdens de Franse revolutie moeten vele adellijke heren hun goederen verkopen. Op 16.12.1786 verkoopt graaf de Méan de hoeve Overheek in twee gedeelten, bewoond door twee huishoudingen, voor f. 40.000. De woning met schuur en stallen, 22 bunder land, voor f. 20.000 aan Ida Habets, geboren 1723, dochter van Mathias Habets en Catharina Willems, beiden op de Vroenhof hoeve in Houthem, gehuwd met Jan Lambert Loijen, als pachters op de hoeve Wissengracht te Hulsberg. De woning ernaast met 22 bunder land voor f. 20.000 aan Frans Pluijmaekers, gehuwd met Joanna Laeven, voor zijn zoon Lambert, gehuwd met Anna Catharina Loyaen(s).

Kinderen van Jan Lambert Loijen zijn:

1. Anna Catharina; huwt Lambert Pluijmaekers.
2. Mathias; pachter op de Wissengracht.
3. Jan; pastoor te Itteren.
4. Maria Elisabeth; huwt Mathias Geelkerken.
5. Maria Margareta; huwt Jan Hendrik Akkermans te Nuth. In 2e huwelijk met Jan Jos Slenter, pachter te Einrath (Vaals).
6. Marian; huwt 4.2.1779 de weduwnaar Mathias de Sauveur,

DE HOEVE STRUVERSGRACHT

Vermelde hoeve, nu huize "de Heek", is in de 13e eeuw reeds bewoond. Gezien de ligging en de vele vondsten uit de Romeinse tijd, moet deze hoeve oorspronkelijk een nederzetting zijn geweest met daartoe nog een wachttoren op de Goudsberg.

In 1581 wordt de hoeve verwoest, waarna opbouw volgt. Behoudens de vele gewelfde kelders zijn er geen aanwijzingen te vinden inzake de oorspronkelijke bouw.

Een haardsteen rest nog uit de 16e eeuw. Hierop zijn afgebeeld de Duitse rijksadelaar en het wapen van Gerard van Groesbeek, prins-bisschop van Luik tot 1580.

In 1624 is de hoeve met land, weide en bossen, groot 52 bunder, belast aan de proosdij van Meerssen, waarover de stift dame Peternel van Rossum als ophelderse is aangesteld door het klooster van St. Gerlach. In 1707 is proost Franciscus van Cauwenbergh in "erfmangeling" ten behoeve van de raad Theodoor Frissen.

Deze laatste accepteert een stuk land, groot 380 klein roede, gelegen achter de stallingen van de hof van Heek, waarmede hij voornemens is de huisweide te vergroten.

Insgelijks een plaats in het Hekerbos, groot 208 klein roede, reijnende aan de huisweide van Frissen en vandaar langwerpig opklimmend door het moeras tot ongeveer aan de "fontejne" (bron), toebehorende aan Frissen, "op welke grond niets anders staande is als dorens en bramen en daarenboven zo moerassig en desolaat, dat het klooster daarop in 10 jaren geen ducaat kon profiteren".

Tijdens de Franse revolutie worden de goederen van "de Heek" geconfiscieerd en 17.2.1798 teruggekocht door de advocaat J.M. Schoenmaeckers als geconstitueerde van zijn vader Jan Schoenmaekers, rentmeester, wonende te Raar.

De aankoop bedraagt met de onkosten 129.466 livres, ofwel 21.577 Franse kronen. De Hekerhof met de daaraan verblijvende goederen is voortaan bezit van de familie Schoenmaeckers.

De bewoners zijn Emile Schoenmaeckers + 1896, zoon van de notaris Jan Mathias en Felicité Thonnart op huize Strabeek te Houthem. Hij huwt Anna Gertrude Pelzer. Vóór 1908 als hun zoon Frans tot priester gewijd wordt, bewonen zij wederom het ouderlijk huis in Strabeek.

Huize de Heek wordt daarna bewoond door de familie Straetmans-Schoenmaeckers, waarvan een dochter huwt met dr. Hillen. Dr. Alfred Vrijens uit Maastricht koopt vervolgens dit landgoed. Hij heeft drie kinderen. Een dezer, Elise, huwt ir. Gerrit C.M. Smits, hoofd administrateur bij de Deli Spoorweg Mij. in Indonesië.



Landgoed te Heek.

Op de Hekerhof is vanaf 1896 werkzaam de familie Starmans. De vierde generatie Sjeng Starmans-Horbach is de laatste die op de Hekerhof verblijft.

Vóór zijn terugkeer in 1939 uit Indië, laat de heer Smits het woonhuis in 1926 en 1937 verbouwen. De heer Smits en zijn echtgenote hebben twee kinderen, Frank en Roelof. Zijn echtgenote overlijdt in 1940 door een ongeval. De zoon Frans komt in het studentenverzet en wordt door de Duitsers gefusilleerd. Zijn broer Roelof huwt 1949 met mej. mr. Aghina uit Amersfoort.

In 1963 overlijdt de heer Smits en de zoon Roelof neemt het bedrijf over. Deze overlijdt op 1.2.1978. De weduwe Smits-Aghina staat alleen voor haar taak en verkoopt uiteindelijk het landgoed met 57 ha. land, bos en weiden in 1979 aan de heer G.H. Laeven, gehuwd met G.M.Th. Ritzen. Deze zoon van Arensghenout is een voortvarend koopman en een tijd lid van de Provinciale Staten van Limburg. Hij bezit een technisch handelsbureau "de Hellebeuk", met daarbij een paardenstoeterij van 30 paarden. Een weinig later kunnen de nieuwe bewoners hun intrek nemen in dit monumentale gebouw.

Na ruim 6 eeuwen is wederom een "soen van Hulsberch" in de persoon van Gerard Laeven de nieuwe bezitter van de "Struversgracht".

LITERATUUR

- PSHAL nr. 22 Jos Habets. Lenen van Valkenburg
PSHAL nr. 6 Jos Habets. Klooster van St. Gerlach 1869
Drs. J.A.K. Haas. Inventaris archief klooster van St. Gerlach 1971
E.G. Slanghen. Geschiedenis van het hertogdom Limburg 1865
PSHAL nr. 68 Louis baron de Crassier
RAL, LvO. Leengoederen van Valkenburg nr. 746
J.Th. de Raedt. Seceaux armoiré des Pays Bas 1898 nr. 2,3
H. Bailleux. De hogemolen te Lauw, 1968
J.M.H. Eversen. Lijst handschriften der magistraatsleden van Maastricht
G. Widdershoven. Maasgouw 1927
J.G.J. Koreman. Kasteel Schaloen 1952.
Leodium 1902
Bulletin d'art et l'histoire de Liège 1895
RAL. Manuscripten. Deel I (W. van Cortenbach)
K.J.Th. Janssen de Limpens. PSHAL 1966
H. Mosmans. Heren van Wittem 1923
Ernst Tode. Kroniek van Retersbeek-Schaasberg 1918
Anuaire de la Noblesse Belge
J. van Ormelingen. Vlaamse stam 1985
Geulrand april 1983, 1985
RALH. Leenzaal Kuringen (Loonse tak)
Necrologium van het klooster St. Gerlach (archief Valkenburg)
G.D. Franquinet. Oorkonde en bescheiden St. Gerlach 1877
Geschiedenis van Hoensbroek door J.M. van de Venne, J.T.H. De Win,
P.A.H.M. Peeters, 1967.
J.M. van de Venne. Kasteel Valkenburg, 1951.
Dr. P. Doppler. PSHAL 1925. Schepenbrieven van het kapittel van de
O.L. Vrouwekerk.
Jules Schaepkens van Riemps. Het oude Tricht.
Dr. P. Doppler. Het oudste burgerboek van Maastricht.
Fonds Schaetzen. Gemeentearchief van Tongeren.
J. Belonje PSHAL 1960/61.
Ernst. Histoire du Limbourg 1840.
L. van Herckenrade. Gent 1845.
André Uyttenbroeck. Le gouvernement du duché de Brabant, 1975
deel I en II.
A. Verhoeven. Investaire des chartres Limbourg. Brussel 1916, deel
VI.
A. Buchet. Reliefs de Fiefs au duché de Limbourg. Verviers 1954.
Prof. Dr. M. Schrijnemakers. St. Jansgeleen 1985.
RAM Archief klooster St. Gerlach. H. Casteel, registers anno 1735,
deel I.
W.J. Hofdijk. Amsterdam 1866.

VOETNOTEN

1. G.D. Franquinet. Oorkonden en bescheiden van St. Gerlach, Maastricht 1877.
2. H. Mosmans C.rr.R. De heren van Wittem, Venlo 1923.
3. J.M. van de Venne. Kasteel Valkenburg 1951, p. 96.
4. Necrologium van het klooster van St. Gerlach. Archief Houthem.
5. "
6. G.D. Franquinet, St. Gerlach nr. 59.
7. J.M. van de Venne, De Win en Peeters. Geschiedenis van Hoensbroek 1967.
8. H. Mosmans.
9. J.M. van de Venne e.a. Geschiedenis van Hoensbroek.
10. G.D. Franquinet, St. Gerlach nr. 59.
11. E.G. Slanghen. Hertogdom Limburg 1865.
12. "
13. "
14. PSHAL 1874.
15. Jos Habets, klooster van St. Gerlach, PSHAL 1869.
16. G.D. Franquinet, St. Gerlach nr. 80.
17. PSHAL I p. 216
18. " p. 216
19. G.D. Franquinet, St. Gerlach nr. 77
20. " " nr. 82
21. P. Doppler PSHAL 1925.
22. J. Belonje PSHAL 1960/61.
23. Ernst Tode. Geschiedenis van Retersbeek-Schaasberg 1918.
24. J.G.J. Koreman. Kasteel Schaloen 1958.
25. G.D. Franquinet St. Gerlach nr. 150, jaar 1877.
26. J. Belonje. PSHAL 1960/61.
27. Necrologium St. Gerlach.
28. G.D. Franquinet St. Gerlach nr. 61.
29. Maasgouw 1940 en A. Uyttenbroeck. Le gouvernement du duché de Brabant
1975.
30. A. Uyttenbroeck 1975, p. 97-99.
31. A. Verhoeven. Investaire des chartres de Limbourg. Brussel 1916.
32. H. Mosmans 1923 p. 39.
33. J. Schaepkens van Riemps. Het oude Tricht.
34. Prof. Dr. M.J.A.H. Schrijnemakers. St. Jansgeleen 1985.
35. L. Janssen Rekem, documentatie.
36. P. Doppler PSHAL 1925. Schepenbrieven, kapittel O.L. Vrouwekerk, nr. 173,
186, 189.
37. RAM, kasteelarchief Geloës nr. 193.
38. J.M.H. Eversen, magistratuur van Maastricht.
39. St. Jansgeleen 1985.
40. J.M. van de Venne. Geschiedenis van Hoensbroek.
41. " "
42. J. Belonje PSHAL 1960/61
43. J.M.H. Eversen
44. J. van Ormelingen. Vlaamse stam 1985.
45. R.A.L. Luikse gichten nr. 5530 p. 402, jr. 1558.
46. J.M.H. Eversen.

- 47. GAM Brabantse gichten nr. 6422 jr. 1609.
- 48. J.M.H. Eversen.
- 49. GAM Luikse gichten jr. 1580.
- 50. GAM Brabantse gichten nr. 6420 p. 314.
- 51. J. van Ormelingen. Vlaamse stam 1985 april/mei.

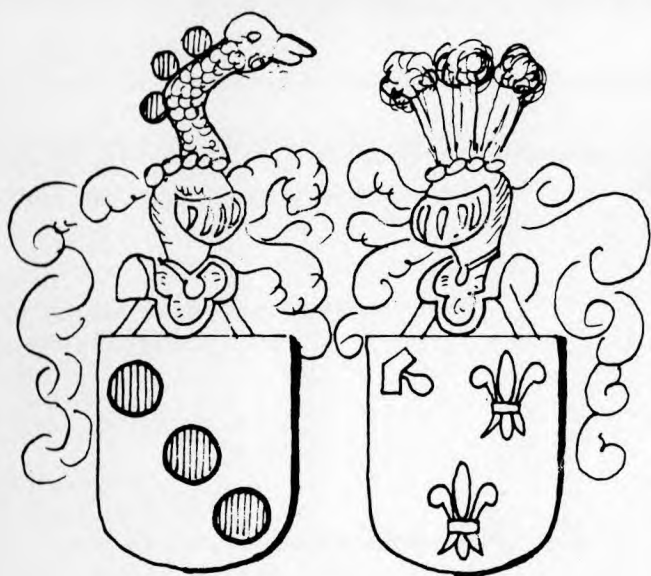
Met dank aan de heren M. van Heijst, A.M.C. van Wersch en R. van der Zalm, voor hun bijdrage.

COLOFON

Omslag en tekeningen: J. Gadiot, Cadier en Keer

Druk: Uitgeverij Eygelshoven, Eygelshoven

Fotografie: H. Paping, Maastricht

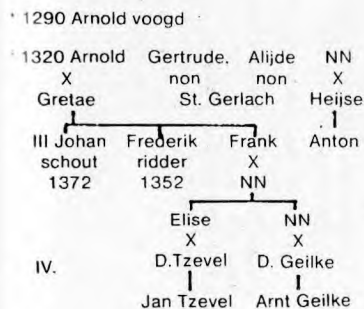


HIER LIGGHEN BEGRAVENDE EDELEN
 ERENFESTE ENDE VROMEN JONCKER
 JOHAN VAN HULSBERG GENAMPT
 SCHALOEN IN SUNENTIJT SCHOL-
 TETTOT BORGHLOEN DIE GHE-
 STORVEN IS INT JAER M.V^c LIII
 DEN XVIII JANUARII. ENDE SYN HUYS-
 VRAWE JOUFFRAUWE CATHARINA
 VAN DEN KERKHOVE DIE GHESTOR-
 VEN IS INT JAER M.V^c L DEN
 VII DACH APRILIS. WELCKE ZIE-
 LEN GODT ALMAECHTICH WILLE
 BERMERTICH SYN. AMEN.

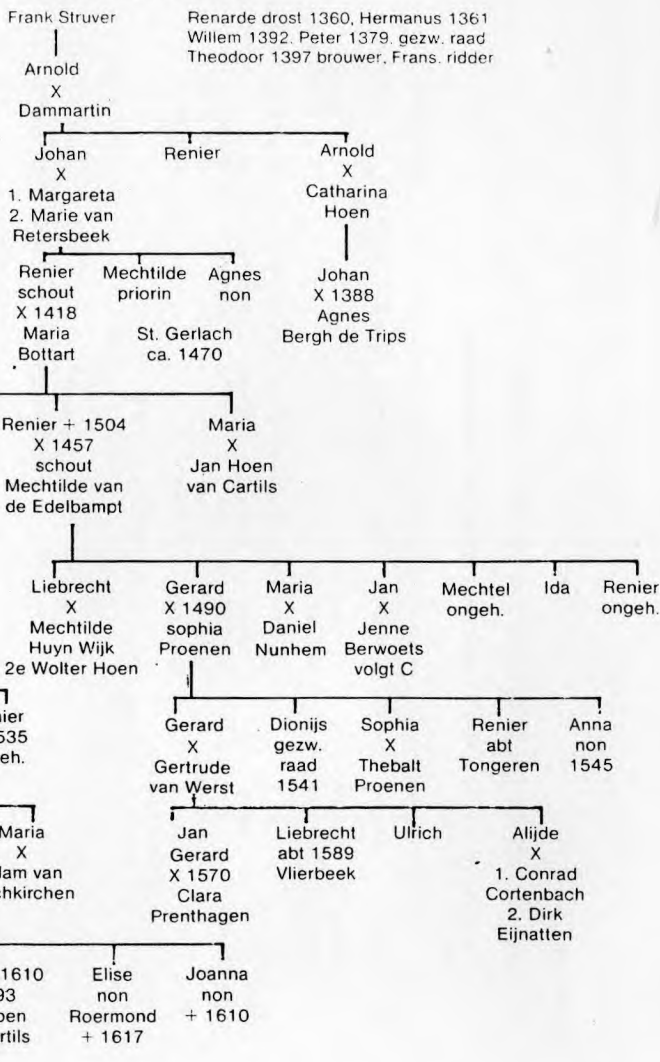
STAMBOOM

Van Hulsberg genaamd Schaloen

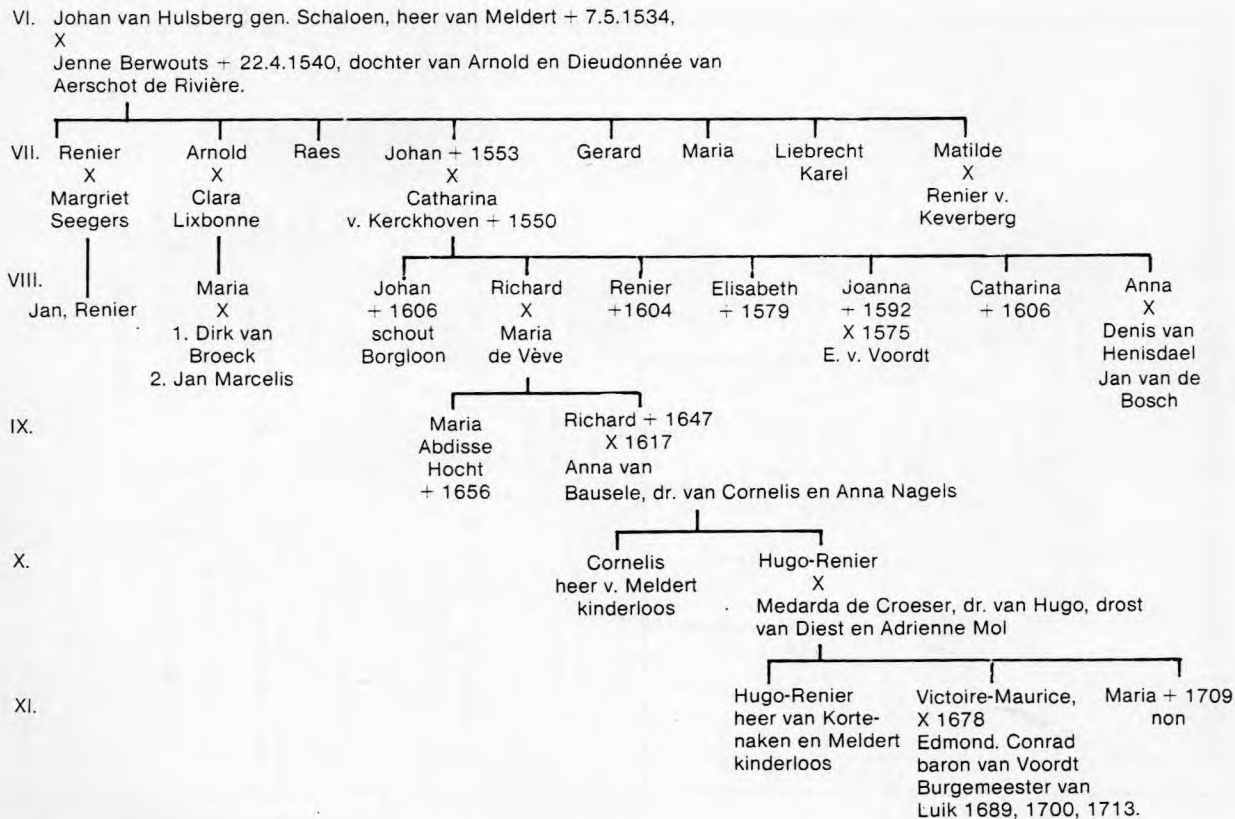
Tak A Hulsberg-Gulpen



Tak B Bunde, Maastricht



Loonse tak C

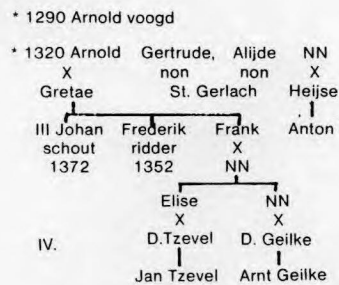


STAMBOOM

Van Hulsberg genaamd Schaloen

door:
H.J.J. Philippens

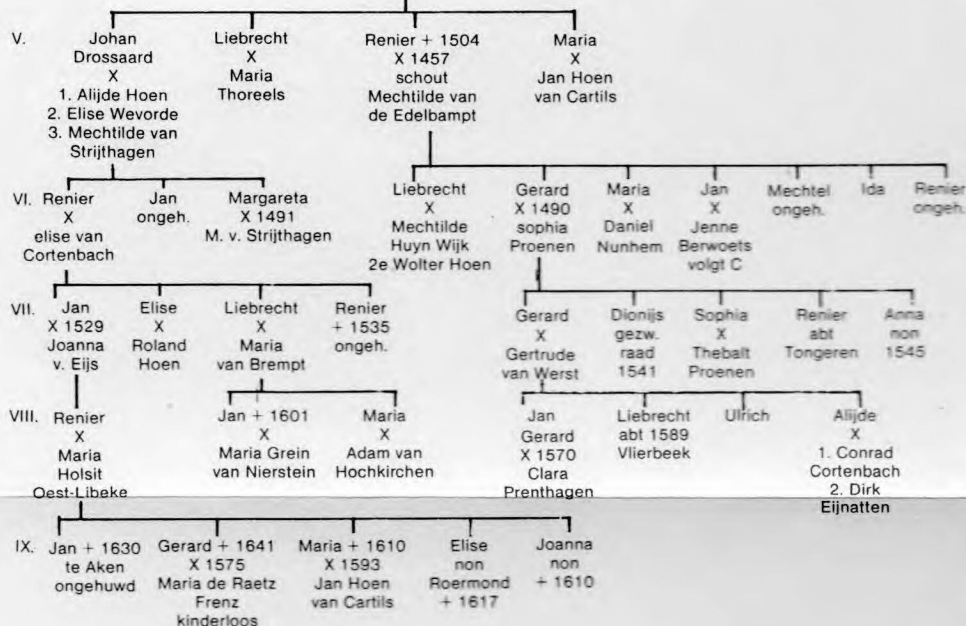
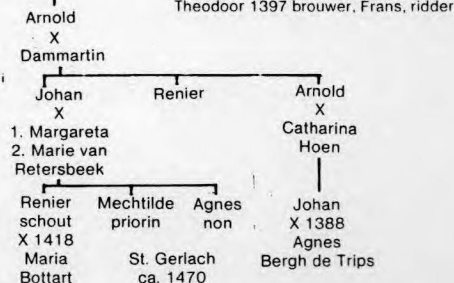
Tak A Hulsberg-Gulpen



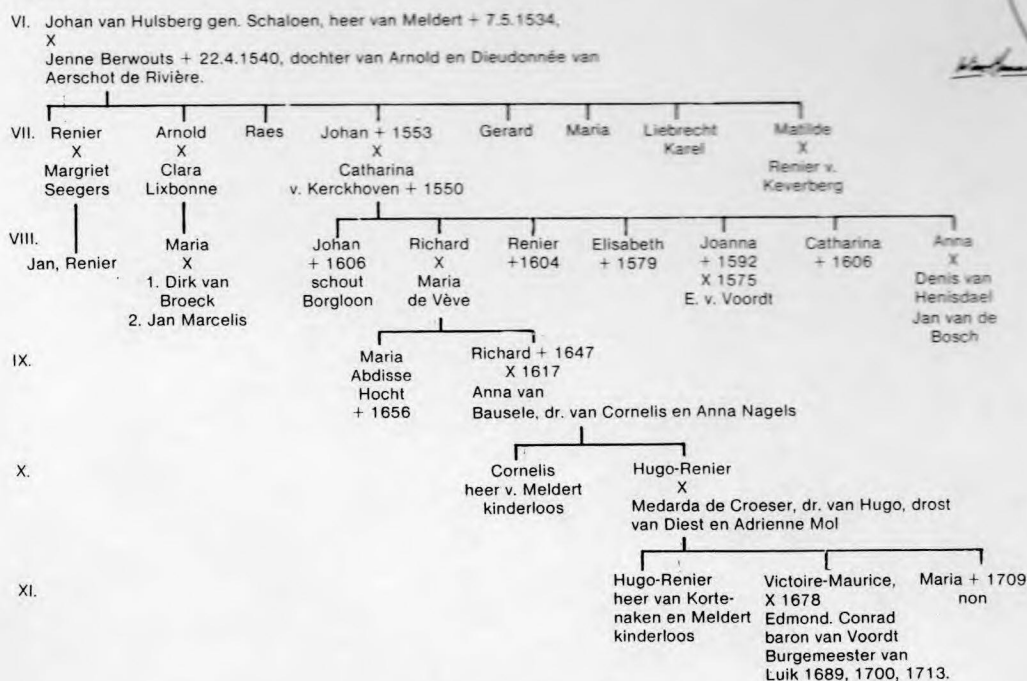
Tak B Bunde, Maastricht

Frank Struver

Renarde drost 1360, Hermanus 1361
Willem 1392, Peter 1379, gezw. raad
Theodoor 1397 brouwer, Frans, ridder



Loonse tak C



van Hulsberch genaamd Schaloen